

**Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați
Școala Doctorală de Științe Socio-Umane**

TEZĂ DE DOCTORAT

HOTĂRNICIA ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ

(sfârșitul secolului al XVIII-lea - începutul secolului XX)

PLANURI DE MOȘII

REZUMAT

Doctorand

DUMITRU Ovidiu

Președinte

Prof. univ. dr. IFRIM Nicoleta

Director al Școlii doctorale de Științe socio-umane,
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Conducător științific

Prof. univ. dr. TULUȘ Arthur-Viorel

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Referent oficial

Prof. univ. dr. VĂTĂMAN Dan

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Referent oficial

Prof. univ. dr. DAMEAN Sorin-Liviu

Universitatea din Craiova

Referent oficial

Cercet. șt. gr. I dr. TURLIUC Cătălin

Institutul de Istorie „A. D. Xenopol”, Academia Română,
Filiala Iași

Seria U 3 Istorie Nr.C9459

GALAȚI

2025

CUPRINS

Tabula gratulatoria.....	3
CUPRINS.....	4
CONTENTS.....	6
INTRODUCERE.....	8
1. Importanța temei	8
2. Izvoarele și istoriografia problemei.....	11
3. Scopul și obiectivele cercetării. Structura tezei.....	20
4. Metodologia cercetării	21
INTRODUCTION.....	25
Abrevieri.....	40
Lista figuri.....	41
 CAPITOLUL I Influențe și convergențe în cartografia cadastrală europeană.....	43
I. 1 Evoluția sistemelor cadastrale în Europa între sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XX-lea.....	43
I. 2 Caracteristici ale sistemelor cadastrale europene.....	78
 CAPITOLUL II Hotărnicile în context istoric, politic și legislativ. Țara Românească în secolele XVIII – XIX.....	84
II. 1 Cadrul istoric în care au evoluat hotărnicile din Țara Românească	84
II. 2 Legislația agrară în Țara Românească.....	97
II. 3 Relațiile agrare și răsfrângerea lor asupra hotărnicilor	110
II. 4 Evoluții în practica hotarnică	119
 CAPITOLUL III Boieri și ingineri hotarnici în Țara Românească.....	131
III. 1 De la geometru, boier hotarnic la inginerul hotarnic.....	131
III. 2 Registrul inginerilor hotarnici, geometri și boieri hotarnici.....	137
III. 3 Activități, norme și proceduri în materie de hotărnicii.....	150
 CAPITOLUL IV Repertoriu planuri de moșii din Țara Românească între sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului XX	161
IV. 1 Planurile de moșii din Țara Românească.....	161
IV. 1. 1 Județul Argeș.....	162
IV. 1. 2 Județul Brăila.....	163
IV. 1. 3 Județul Buzău.....	164
IV. 1. 4 Județul Dâmbovița.....	167
IV. 1. 5 Județul Dolj.....	170
IV. 1. 6 Județul Gorj.....	173
IV. 1. 7 Județul Ialomița.....	174
IV. 1. 8 Județul Ilfov.....	177
IV. 1. 9 Județul Mehedinți.....	181
IV. 1. 10 Județul Muscel.....	182
IV. 1. 11 Județul Olt.....	183
IV. 1. 12 Județul Prahova.....	184
IV. 1. 13 Județul Râmnicu Sărat.....	187

IV. 1. 14 Județul Romanai.	188
IV. 1. 15 Județul Teleorman.	190
IV. 1. 16 Județul Vâlcea.	191
IV. 1. 17 Județul Vlașca.	192
IV. 2 Elemente componente ale planurilor de moșii.	196
CAPITOLUL V Studii de caz asupra unor moșii domnești, boierești sau ecleziastice...	
V. 1 Moșia Crovu	201
V. 1. 1 Moșia Crovu – proprietate a bisericii Doamna Bălașa.	201
V. 1. 2 Registru de triangulație și carnetul de tacheometrie.	203
V. 2 Moșiile Olăneștilor	204
V. 2. 1 Genealogie și proprietăți funciare ale familiei Olănescu.	204
V. 2. 2 Aspecte relevate de planurile de moșii ale familiei Olănescu.	211
V. 2. 2. 1 Moșia Secara.	213
V. 2. 2. 2 Moșia Găești.	215
V. 2. 2. 3 Moșia Ionești.	217
V. 2. 2. 4 Moșiile Poenița și Foaia sau Stârcu.	218
V. 2. 2. 5 Moșia Orbeasca.	219
V. 2. 2. 6 Moșiile Neamțu și Baci sau Blegești.	219
V. 3 Istoria procesului hotărniciei moșia Pietroșani a prințului Dimitrie Barbu Știrbey.	221
Concluzii generale, contribuții și perspective.	229
Listă lucrări publicate și prezentate.	235
BIBLIOGRAFIE.	236
Anexa 1. Repertoriu planuri de moșii din Țara Românească între sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului XX	250
Anexa 2. Lista domni și perioadele lor de domnie	612
Anexa 3 Index persoane	613
Anexa 4 Imagini	623

Cuvinte cheie:

Plan de moșie, hotărnicie, Țara Românească, cadastru, boier inginer hotarnic, plan topografic, fond funciar, legislație hotarnică.

Planurile de moșii, hotărnicile din Țara Românească în perioada cuprinsă între sfârșitul sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XX-lea, au trezit interesul multor istorici, juriști și sociologi, fiind o temă importantă până la începutul celui de Al Doilea Război Mondial, ca parte integrantă a problematicei agrare. Totuși, din studiile realizate până acum lipsesc anumite fațete ale acestei teme, anumite conexiuni cu împrejurările istorice, economice, politice și sociale în care au fost create și au evoluat. Anumite cerințe istoriografice nu sunt complet reliefate în studiile publicate până în prezent. De asemenea, au existat puține preocupări în realizarea unor repertorii cât mai cuprinzătoare ale planurilor de moșii, dar și ale boierilor și inginerilor hotarnici. Până în anul 1990, aceste documente puteau fi utilizate numai pentru nevoile organelor de stat și, prin urmare, nu erau destinate difuzării publice. Odată cu deschiderea politică de după anul 1990, accesul la cercetarea arhivelor documentare a făcut posibilă apariția unor noi lucrări științifice asupra acestei instituții fundamentale pentru o societate în care dreptul de proprietate este mai bine respectat, garantat și apărat. Apariția unor documente topografice, mult timp ascunse sau uitate, manuscrise inedite, care nu au fost menționate în istoriografia românească veche sau recentă, crează noi oportunități și direcții de cercetare. Tema m-a atras prin complexitatea ei și am abordat-o din perspectivă istorică, juridică și tehnică. Sunt interesat profesional, ca avocat și muzeograf, de problematica hotărnicilor în limitele cronologice și geografice enunțate, respectiv perioada cuprinsă între sfârșitul sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XX-lea, în spațiul geografic al Țării Românești.

Astfel, această lucrare este dedicată cercetării istorice a topografiei, a cartografiei, a cadastrului românesc, respectiv al evoluției planurilor de moșii în Muntenia și Oltenia, din perspectivele enumerate, pentru valorificarea acestor izvoare istorice.

Cu un puternic caracter de universalitate, istoria hărților este foarte veche. De la începuturi, oamenii au fost interesați să-și reprezinte mediul înconjurător. Pentru a transmite cunoștințe despre teritorii, oamenii au încercat să facă schițe mai mult sau mai puțin clare ale acelor locuri. Harta precum arta, prezintă acest caracter de universalitate. „Arta este universală” - așa începe prologul volumului *Istoria artelor* scrisă și ilustrată de Hendrik Willem Van Loon pentru a întări poziția artei în cultura internațională, mai ales, „când zic că arta este universală nu trebuie să vă închipuiți arta ca un fel de limbă universală, pe care poate s-o înțeleagă oricine, în oricare parte a lumii.”¹ Hendrik Willem Van Loon continuă afirmând „că ea nu-i legată de nici o țară anumită și nici de vreo epocă anumită”,² în sensul că nimeni nu poate monopoliza acest domeniu al existenței umane, latură a spiritualității. În același mod, pot afirma că prin conținutul lor simbolic și hărțile, planurile cadastrale, sunt indispensabile unei bune funcționări a societății. „Ai carte, ai parte.” Ai hartă, ai carte funciară. Această perspectivă este dată și de specificul dreptului de proprietate funciară, drept ce se transmite succesorilor și trebuie respectat de societate. Prin carte desemnându-se actul care dovedea dreptul asupra pământului, proverbul „ai carte, ai parte” a menținut sensul în care a fost folosit înțelesul cuvântului carte în mentalitatea țărănimii.³ Parafrazându-l pe istoricul de artă Hendrik Willem Van Loon, putem afirma că harta este

¹ Hendrik Willem Van Loon, *Istoria artelor*, Editura Națională Gheorghe Mecu, București, 1944, p. 7.

² *Ibidem*, p. 8.

³ Ștefan Lemny, *Sensibilitate și istorie în secolul XVIII românesc*, Editura Meridiane, București, 1990, p. 177.

universală, apariția și utilizarea ei pierzându-se în negura timpului, „atingând marginea eternității”⁴. Astfel, cadastrul este un concept universal și poate fie definit ca o activitate de cartografiere oficială pentru înregistrarea sistematică a suprafețelor, a granițelor și valorilor tuturor tipurilor de teren și proprietăți. Prin urmare, cadastrul reprezintă o documentare importantă a inventarului public de evidență a proprietăților, a granițelor și a responsabilităților privind terenurile care au un titlu de proprietate. În acest sens se întocmește planul topografic. Planul topografic este reprezentarea cartografică a unei suprafețe de teren, o imagine grafică convențională, la o anumită scară. Această reprezentare micșorată la scară cartografică a unui teritoriu permite cunoașterea planimetriei, reliefului terenului, dar și a altor elemente componente cu ajutorul detaliilor simbolice, stabilite prin convenții internaționale, după ce au fost acceptate prin tradiție, în mod standardizat. Pentru realizarea hărților cartograful folosește metode artistice cum ar fi desenul, caligrafia, tehnici de acuarelă și eventual tehnici tradiționale de gravură pentru multiplicare. Planurile de moșii sunt de multe ori adevărate opere de artă. Hărțile, planurile de moșii ca reprezentări ale teritoriului, ale fondului funciar, sunt mărturii ale trecutului, izvoare istorice scrise, deosebit de importante cercetării istorice. Izvoarele cartografice topografice conlucrează cu celelalte categorii de izvoare istorice la reconstituirea unei imagini a societății românești din perioada de referință. Izvoarele topo-cartografice al căror potențial istoriografic nu este încă îndeajuns de folosit, tind să devină un important domeniu de cercetare atât în plan național cât și internațional.

Izvoarele cartografice sunt o categorie de izvoare indispensabile studiului istoriei⁵. Colecțiile de planuri de moșii oferă date interesante despre evoluția societății românești în diferite etape ale sale sub diferite aspecte: social, politic, economic, militar, cultural, etnografic, etc.. Nu numai din această perspectivă, planurile de moșii sunt materiale documentare de o certă valoare istorică. Planurile de moșii indică poziția locurilor, a vechilor sate unde au trăit strămoșii. Ele ajută la identificarea și localizarea terenurilor pe care le dețineau. Aceste hărți cadastrale detaliate arată locația caselor dintr-un sat, atunci când pe suprafața moșiei respective exista un sat. Sunt prezentate pe lângă numele proprietarului de teren, și numele proprietarilor vecini pentru fiecare parcelă de teren din vecinătate. Pot fi găsite mai ușor vetrele satelor vechi și pot constitui un real ajutor pentru istorici și arheologi în scopul interpretării faptelor istorice. Astfel, studiul acestor documente poate conduce la redescoperirea unor situri, la deschiderea unor perspective noi arheologice, recunoașterea unor realități prezente ca un rezultat istoric, toate cu un caracter inedit.

Am ales intervalul istoric cuprins între sfârșitul sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XX-lea pentru a-l studia, cerceta și analiza, întrucât este perioada de apariție a primelor lucrări cartografice ale Țării Românești, când sunt documentate primele hotărnicii care conțin și reprezentările grafice ale suprafeței de teren. Este perioada când activitatea de hotărnicire capătă un caracter mult mai bine organizat și treptat este supravegheată de instituțiile statului.

De asemenea, în acest interval de timp se intensifică activitățile de alegere și hotărnicire a terenului agricol și se datorează și deselor ieșiri din stăpânirea pământului în devălmășie. Tot acum, sunt luate măsuri legislative în anii 1780, 1818, 1832, 1864, 1866, 1897, cu incidență în problematica hotarnică, reforme care crează cadrul juridic tot mai adecvat realizării măsurătorilor funciare.

⁴ Hendrik Willem Van Loon, *Istoria artelor*, p. 11.

⁵ Gheorghe Cliveti, *Izvoarele și metodologia istoriei relațiilor internaționale. Concepții istoriografice. Principalele surse documentare* (Curs special de istorie modernă universală), Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 2015 – 2016, „istoria s-a definit, înainte de orice, prin studiul izvoarelor”, p. 3.

Perioadele premergătoare revoluțiilor din 1821 și 1848 sunt caracterizate de mari frământări sociale în care au avut loc mutații, schimbări multiple în toate domeniile, transformări ce au condus și la modificări ale regimului juridic al proprietăților. Acestea au marcat tranziția Principatelor Române din perioada fanariotă spre o societate modernă, România Mare.

Perioada istorică în care aceste planuri de moșii au fost create și utilizate este aceea în cursul căreia a fost constituită și desăvârșită România ca stat național modern și independent. Activitățile de hotărnicire au contribuit și ele la crearea acestui edificiu statal, fiind instrumente de lucru foarte utile pentru stabilirea valorii impozitelor.

Vechile hotărnicii constituie un subiect ce merită cercetat și în ansamblul lor, nu numai atunci când ne sunt utile pentru o cercetare punctuală asupra unui anume subiect sau temă. Această abordare presupune o întreprindere dificilă atât din cauza lipsei unei bibliografii românești bogate în acest domeniu, cât și din pricina accesului complicat la aceste documente istorice.

De menționat și faptul că studiile elaborate după al doilea război mondial, tributare unui anumit tip de discurs istoriografic, nu au fost dedicate prea mult planurilor de moșii, probabil și din cauză că ar fi trebuit să se facă prea multe trimiteri la familiile boierești, relațiile dintre acestea și importanța lor în istoria României. Aceste studii ar fi creat oricum o imagine subiectivă sau falsă asupra problemicii. Despre planurile de moșii și cărțile de hotărnicie sunt puține lucrări științifice care să cerceteze tematica, sau subiectul este tangențial atins în unele lucrări cu caracter general istoric.

Problema începuturilor modernizării în Țările Române este un subiect viu discutat în istoriografia românească. Clișeele, ideile preconceptuate, abordarea unilaterală a proceselor istorice, uneori foarte complicate, a dus la abordarea prejudicioasă de multe ori a problemei începuturilor modernizării în Țările Române. Atât metodele de măsurare și întocmire a documentației fondului funciar, cât și activitatea boierilor și inginerilor hotarnici, au contribuit la modernizarea societății românești. Am încercat o tratare cât mai obiectivă a temei, plecând de la cercetarea documentară a hotărnicilor de la studii de caz, de la particular la general, respectiv de la simplu la complex. Am constatat că un repertoriu al planurilor de moșii cât mai complet este necesar și ar putea fi utilizat pentru identificarea unor moșii, localități, proprietari, hotarnici, date despre terenuri, etc. de către oricine este interesat.

Considerentele de mai sus, necesitatea cercetării științifice a evoluției planurilor de moșii, hotărnicii din Țara Românească din intervalul istoric cuprins între sfârșitul sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XX-lea, în contextul istoric, politic, economic, pentru cunoașterea activității boierilor și inginerilor hotarnici, m-au motivat să studiez această importantă temă de cercetare.

Izvoarele cartografice, topografice, alături de celelalte categorii de izvoare istorice, ajută la formarea unui tablou complet al societății românești pentru perioada istorică cercetată.

Izvoarele cartografice tind să devină un important domeniu de cercetare și în țara noastră. Spre exemplu, în anul 2003 a fost înființat la București, Muzeul Național al Hărților și Cărții Vechi, un muzeu ce deține în colecție importante hărți vechi în care sunt reprezentate teritoriile românești de-a lungul secolelor. În anul 2009, România a câștigat procesul intentat la Haga Ucrainei pentru drepturile României asupra Insulei Șerpilor și platoului continental al Mării Negre. Pentru acest proces, Muzeul Național al Hărților și Cărții Vechi a pus la dispoziția Ministerului Afacerilor Externe mai multe hărți vechi printre care și una istorică a Mării Negre realizată de Abraham Ortelius la Anvers în anul 1582. Acesta este doar un mic exemplu din care rezultă importanța izvoarelor cartografice pentru contemporani.

Izvoarele cartografice sunt mai mult decât necesare studiului istoriei. Harta, prin bogatul conținut iconografic, geografic, ajută la determinarea, interpretarea și explicarea faptelor istorice. Colecțiile de planuri de moșii înfățișează aspecte despre evoluția societății românești în diferite etape ale sale sub numeroase aspecte: social, politic, economic, militar, cultural, etnografic, etc.

Din colecția de hotărnicii a Bibliotecii Academiei Române, colecție ce nu a fost îndeajuns de suficient studiată până în prezent și asupra căreia se efectuează lucrări, prezintă repertoriul cu planuri ce trebuie cercetate. Aceste planuri realizate manual de către inginerii hotarnici în sec. al XIX - lea, nu au mai fost expuse în mod organizat pentru public. Ele prezintă un important interes pentru cultura noastră națională, exponatele având istorii interesante legate de vechile familii boierești române.

Alte colecții de hotărnicii se află în patrimoniul Arhivelor Naționale, Muzeului Național al Hărților și Cărții Vechi, Bibliotecii Naționale, etc. Poate la fel de importante sunt și colecțiile private în care sunt păstrate astfel de documente istorice.

Fundamentale pentru cercetarea mea, sunt hotărnicile, respectiv planurile de moșii din arhive, biblioteci și muzee, documente repertoriate de mine, respectiv 2800 de planuri de moșii prezentate pe larg în anexele lucrării și care se constituie într-un corpus destul de consistent de surse cartografice. Din studiul și analiza acestor documente cartografice am reușit să identific un număr de 410 boieri și ingineri hotarnici care le-au întocmit și semnat. De asemenea, ele au stat și la baza cercetărilor și realizării studiilor de caz reprezentative pe care le prezint în ultimul capitol. În baza acestor izvoare, poate fi reconstituit istoricul unor moșii boierești, moșii ale domniei sau statului, precum și a celor bisericești. Acest documentar istoric trebuie să fie completat și cu celelalte surse contemporane dar și cu istoriografia problemei atât cea străină, cât și cea română. Sunt conștient că cercetarea sistematică a acestui fond cartografic nu poate acoperi, în acest moment, toate aspectele ce pot fi revelate, ținând cont de întinderea cronologică și teritorială aleasă dar și de dimensiunile lucrării mele. Am luat în calcul aici, am cercetat și prezentat doar planurile de moșii care au circulat separat de cărțile de hotărnicie. Cărțile de hotărnicie conțin de asemenea multe planuri ale moșilor lor, dar pe care le voi putea prezenta în studii viitoare. Trebuie să menționez că nu pretind că am reușit să identific toate planurile de moșie care pot exista, cu toate acestea, cele descoperite și repertoriate pot contribui la crearea unei imagini destul de clare asupra evoluției istorice a cadastrului din Țara Românească. De asemenea acest repertoriu poate fi îmbogățit pe viitor, dar trebuie să menționez că circulația publică a acestor documente este destul de limitată ceea ce m-a determinat pentru acest stadiu al cercetării să mă opresc și să folosesc pentru teza de față izvoarele prezentate.

Prin hazardul istoriei multe documente cartografice, acte despre moșii boierești, domnești sau monastice, au fost distruse sau au fost pierdute, iar cele existente sunt dispersate în numeroase arhive, biblioteci, muzee, colecții particulare ș.a. din țară. Totuși, prin efortul comun a mai multe generații de istorici, muzeografi, arhivari, bibliotecari, colecționari, multe dintre acestea au fost descoperite, adunate, mai mult sau mai puțin studiate și sistematizate. Din păcate, consider că planurile de moșii au fost mai puțin valorificate și editate în volume aparte pentru a deveni pe această cale mai accesibile cercetătorilor.

Pornind de la cercetarea documentară de arhivă a hotărnicilor am constatat că un număr foarte mare de documente hotarnice este realizat de către ingineri hotarnici străini care au primit sarcina efectuării măsurătorilor și au întocmit cărți și planuri de moșie. Din acest motiv, dar și pentru că boierii hotarnici și mai apoi primii ingineri hotarnici români s-au pregătit profesional în diverse țări europene, am analizat sursele bibliografice străine. Acest material bibliografic, dispersat în diferite lucrări din multiple domenii de analiză științifică: istorie, drept, istoria cartografiei și topografiei, a geodeziei, a cadastrului sunt cu un bogat conținut informațional

referitor la evoluția cadastrului european. Am căutat în primul rând sursele editate și inedite din istoriografia străină și românească referitoare la evoluția cadastrului în Țara Românească.

Trebuie să menționez că arhivele naționale franceze, engleze, spaniole, austriece, etc. pun la dispoziția cercetătorilor imagini ale vechilor planuri cadastrale din țările lor. În acest fel este ușurată munca de documentare a celor interesați să cerceteze istoria cartografiei și topografiei europene.

În ultimul timp în plan internațional au fost publicate multe articole și lucrări științifice despre cartografie, topografie, cadastru. Anual sunt organizate sesiuni de comunicări științifice⁶ care ating și istoria domeniului, însă pentru a găsi cărți bine întemeiate științific și actualizate este mai dificil. Revista *CT Catastro*⁷ publică articole științifice valoroase, dar în mică proporție de istorie. În Europa, pe lângă instituțiile de cadastru naționale au fost înființate organizații profesionale și de colecționari cum ar fi The Charles Close Society (CGS)⁸ și The Brussels Map Circle (BIMCC)⁹ cu o bogată activitate de susținere și promovare a cercetării științifice a hărților vechi, a istoriei cadastrului în lume. Prin urmare, necesitatea de a publica cărți și articole bine concepute științific despre istoria cadastrului este de actualitate.

La sursele editate și inedite cartografice, românești și străine, pentru reconstituirea evoluției cadastrului european, am recurs la sursele documentare editate publicate în limba engleză, franceză și spaniolă, volume și articole științifice contemporane a căror analiză comparativă pot crea o imagine cât mai exactă, succintă pentru spațiul pe care l-am stabilit în această cercetare. Aceste surse editate sunt reprezentative pentru istoriografiile naționale europene în domeniul istoriei științelor cartografice și topografice.

Printre cei mai importanți autori, Roger J.P. Kain și Elizabeth Baigent¹⁰ în „*The Cadastral Map in the Service of the State*”, o lucrare importantă pentru istoriografie fiindcă oferă o analiză comparată privind rolul hărților cadastrale în consolidarea puterii statelor în Europa, dar și în coloniile europene până în secolul al XIX-lea. Pentru Roger Kain și Elizabeth Baigent cartografia, cadastrul a fost un instrument esențial pentru stat în administrarea teritoriului, controlul și colectarea impozitelor, care contribuie astfel la formarea statului modern și la coagularea puterii administrative. În această lucrare se subliniază importanța cunoașterii teritoriului ca formă de putere politică, hărțile cadastrale fiind considerate nu numai instrumente tehnice dar și faptul că servesc pentru realizarea supravegherii, controlului și organizării administrative. Dintr-o perspectivă comparativă, în „*The Cadastral Map in the Service of the State*”, autorii analizează diferite contexte istorice europene pentru a evidenția legăturile dintre evoluția cadastrului și procesele istorice de centralizare și administrare fiscală a statelor, respectiv de modernizare și chiar militarizare. Aceasta este o perspectivă interdisciplinară și istorică care contribuie semnificativ la înțelegerea modului în care spațiul și proprietatea au fost gestionate în istoria europeană și oferă un cadru analitic important pentru cercetările în domeniul istoriei, dar și al altor

⁶ *The World Cadastre Summit, Congress & Exhibition* (WCS-CE) este un exemplu elocvent, un eveniment internațional la care participă profesioniștii și organizații cadastrale și conexe din întreaga lume.

⁷ Revista *CT Catastro* este o publicație semestrială care apare din anul 1989 și promovează activitatea de cercetare în domeniul Cădastrului Imobiliar și în toate disciplinele conexe și este un forum pentru comunitatea științifică.

⁸ Charles Close Society fondată în anul 1980 pentru studiul hărților și istoria Ordnance Survey din Marea Britanie și Irlanda, <https://www.charlesclosesociety.org>.

⁹ The Brussels Map Circle, cu denumirea anterioară International Map Collectors' Circle din Bruxelles (BIMCC), este fondată în 1998, <https://www.bimcc.org>.

¹⁰ Roger J.P. Kain, Elizabeth Baigent, *The Cadastral Map in the Service of the State*, The University of Chicago Press, 1992.

științe socio-umane. Totuși, această lucrare valoroasă ignoră în mare parte spațiul geografic est-european de interes pentru mine.

Referitor la istoria cadastrului, Roger J.P. Kain și Elizabeth Baigent au contribuit cu cercetările lor la realizarea unor capitole din „*The History of Cartography*”, un proiect editorial în 6 volume, din care 5 au fost publicate între anii 1987 și 2015, volume sub coordonarea autorilor J. B. Harley, David Woodward, Matthew H. Edney, Mary Sponberg Pedley, Mark Monmonier¹¹. Volumul 5, *Cartography in the Nineteenth Century*, editat de Roger J. P. Kain and Judith A. Leimer se preconizează a fi publicat în anul 2027. Acest proiect editorial „*The History of Cartography*” inițiat de J.B. Harley și David Woodward reprezintă o lucrare fundamentală pentru istoriografia cartografică. Această lucrare compusă din mai multe volume schimbă modul tradițional de cercetare a istoriei cartografiei și promovează perspectiva umanistă de analiză a documentelor cartografice, primate nu doar ca instrumente tehnice, ci ca produse culturale complexe. Pentru studiul istoriei cadastrului european această schimbare de paradigmă este semnificativă și contribuie la crearea unei perspective mai nuanțată a rolului hărților cadastrale în dezvoltarea socio-economică și politică a statelor europene. Editorii și autorii care au contribuit la aceste cercetări în „*The History of Cartography*”, au abandonat o viziune limitată strict asupra conținutului cartografic, abordând perspective noi asupra proceselor de creare, utilizare și interpretare a documentelor cadastrale, aceea de a le integra în contextul mai larg al activităților umane și transformărilor istorice. Cercetările pentru „*The History of Cartography*” sunt în desfășurare, proiectul editorial nefiind acum finalizat.

Dintre autorii importanți ale căror lucrări le-am analizat pot fi enumerați Carl Moreland, David Bannister¹², Oswald A. W. Dilke¹³, Jan de Vries¹⁴, care prezintă în lucrările lor perspective istorice ale cadastrului.

Alți autori care ating în studiile lor perspective istorice ale cadastrului și cartografiei sunt: John Rennie Short¹⁵, Christian Jacob¹⁶, Peter Vujakovic¹⁷ sau Piers Fotiadis¹⁸.

Unul din primii cartografi autori care au cercetat și efectuat măsurători topografice asupra teritoriilor românești a fost Friedrich Wilhelm von Bawr¹⁹, general prusac intrat în serviciul Rusiei în anul 1769. Friedrich Wilhelm von Bawr a fost numit general-maior și intendent general rus de împărăteasa Ecaterina a II-a în timpul războiului ruso-turc dintre anii 1768 – 1774.²⁰

¹¹ J. B. Harley și David Woodward, *The History of Cartography*, vol. 1 - 6, The University of Chicago Press, 1987 - 2015.

¹² Carl Moreland și David Bannister, *Antique Maps*, ediția a treia, Phaidon Press Limited, New York, 2010.

¹³ Oswald A. W. Dilke, *The Roman Land Surveyors. An introduction to the Agrimensores*, 1971, Newton Abbot: David and Charles.

¹⁴ Jan de Vries, *The Dutch Rural Economy in the Golden Age*, NewHaven, Conn, Yale University press, 1974.

¹⁵ John Rennie Short, *The World Through Maps: A History of Cartography*, Firefly Books, Toronto, 2003.

¹⁶ Christian Jacob, Tom Conley (trans.), and Edward H. Dahl (ed.), *The Sovereign Map: Theoretical Approaches in Cartography throughout History*, The University of Chicago Press, Chicago, 2006.

¹⁷ Peter Vujakovic, „Whatever Happened to the „New Cartography”? the World Map and Development Mis-education”, *Journal of Geography in Higher Education*, vol. 26, no. 3, 2002.

¹⁸ Piers Fotiadis, *The Strange Power of Maps. How maps work politically and influence our understanding of the world*, MSc dissertation, School of Sociology, Politics, and International Studies, University of Bristol, 2008/2009.

¹⁹ Marin Popescu-Spineni, *România în izvoare geografice și cartografice. Din antichitate până în pragul veacului nostru*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1978, pp. 190-191.

²⁰ Friedrich Wilhelm von Bauer, *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie, 1778, avec un Prospectus d'un atlas Géographique et militaire de la dernière guerre entre la Russie et la Porte Ottomane*, a Francfort et Leipsic, chez Henry – Louis Broenner, Paris, 1778.

Revoluționar francez important cu preocupări în implementarea cadastrului pe teritoriul Franței, François Noël Babeuf publică *Cadastre perpétuel ou Démonstration des procédés convenables à la formation de cet important ouvrage, pour assurer les principes de l'Assiette & de la Répartition justes & permanentes, & de la perception facile d'une contribution unique, tant sur les possessions territoriales, que sur les revenus personnels ; Avec l'exposé de la Méthode d'arpentage de M. Audiffred , par son nouvel instrument, dit graphomètre-trigonométrique*²¹. În partea a patra a acestui volum este prezentată metoda de măsurare a terenurilor concepută de matematicianul francez Jean-Pierre Audiffred.

Alte studii analizate care privesc cadastrul francez, și nu numai, sunt publicate de Jean Guérout²² și Marc Bloch²³.

O altă lucrare valoroasă o reprezintă cercetarea științifică asupra istoriei cadastrului, teză de doctorat, *Le cadastre sarde, outil de construction de l'Etat moderne fiscal. Administration, propriétés et communautés en Savoie au XVIIIe siècle*, scrisă de Sébastien Savoy sub îndrumarea Prof. Nogues-Marco Pilar, care aduce o contribuție semnificativă la studiile de istorie a cartografiei dintr-o perspectivă interdisciplinară și o reinterpretare a rolului cadastrului în formarea și consolidarea statului modern.²⁴ Această lucrare reprezintă o noutate în domeniu pentru că schimbă paradigma istoriografică prin aceea că Sébastien Savoy vine cu o nouă interpretare a cadastrului în contrast cu scrierile istorice care privesc cadastrul doar ca instrument fiscal administrativ. Studiul pune accent pe cooperarea comunităților și propune un model de cercetare mai flexibil, aplicabil și altor țări europene. Această teză demonstrează modul în care crearea cadastrului, a cartografierii parcelare utilizând metode uniforme, raționalizate și realizate de profesioniști, a permis constituirea unei baze de date documentare care permite administrației statale să poată să facă din el un instrument util pentru cunoașterea proprietăților și teritoriului în folosul comunităților. Teza demonstrează utilitatea și importanța unor baze documentare istorice topografice și/sau cartografice și poate fi un argument în plus pentru mine, în sensul realizării unui repertoriu cât mai complet al planurilor de moșii pentru Țara Românească.

Relevante pentru cercetările mele sunt studiile publicate de Institut de la Gestion Publique et du Développement Économique, Comité pour l'Histoire Économique et Financière de la France, sub coordonarea prof. univ. dr. Mireille Touzery²⁵, specializată în istorie modernă, geografie

²¹ François Noël Babeuf, *Cadastre perpétuel ou Démonstration des procédés convenables à la formation de cet important ouvrage, pour assurer les principes de l'Assiette & de la Répartition justes & permanentes, & de la perception facile d'une contribution unique, tant sur les possessions territoriales, que sur les revenus personnels ; Avec l'exposé de la Méthode d'arpentage de M. Audiffred , par son nouvel instrument, dit graphomètre-trigonométrique* ; Dédié à l'Assemblée nationale, Paris, Garnery et Volland, tous les marchands de nouveautés ; Versailles, Blaizot, 1789, XLVI-192 p.. Lucrare reeditată după ediția din 1794 - [par F.-N. Babeuf et J. P. Audiffred], 1995 [document électronique : reprod. de l'éd. de 1794].

²² Jean Guérout, *Origine et évolutions des plans domaniaux*. În *Espace français: Vision et aménagement, XVIe - XIXe siècles*, pp. 15 – 16, Archives Nationales, Paris, 1987.

²³ Marc Bloch, *Les plans parcellaires*, în *Annales d'histoire économique et sociale*, 1e année, N. 1, 1929, https://www.persee.fr/doc/ahess_0003-441x_1929_num_1_1_1039, pp. 60 -70.

²⁴ Sébastien Savoy, *Le cadastre sarde, outil de construction de l'Etat moderne fiscal. Administration, propriétés et communautés en Savoie au XVIIIe siècle*, Doctoral Thesis, 2022. doi: 10.13097/archive-ouverte/unige:165972, University of Geneva (Paul Bairoch Institute)/ Institut d'histoire économique Paul Bairoch, Genève, <https://archive-ouverte.unige.ch/unige:165972>, 2021 – 2022.

²⁵ Mireille Touzery a fost profesor universitar la Universitatea din Paris XII - Val de Marne. Mireille Touzery este autoare a numeroase studii de istoria cadastrului, studii comparate de istoria cadastrului european.

istorică și fiscalitate, mai precis urmare a colocviilor științifice coordonate precum *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne : Colloque des 4 et 5 décembre 2003*.²⁶

Printre cercetătorii contemporani cu preocupări în studiul istoriei cadastrului, cartografiei cadastrale, istorie comparată, în această nișă de cercetare, cu cercetări publicate deosebit de valoroase pe care le-am analizat și prezentat în primul capitol, nu pot să nu menționez pe: Claude de Moreau de Gerbehaye, Richard Olivier, Jean-Claude Waquet, Antoine-Marie Graziani, Christine Lebeau, Antonella Alimento, Wolfgang Hans Stein, Marie-Laure Legay, Bernard Bonnin, Louis Tschaen, Antal Szántay, Emmanuel Le Roy Ladurie, Alessandra Bulgarelli Lukacs, Natalia Platonova, Krzysztof Mikulski, Concepción Camarero Bullón, Jean-François Chauvard, Gilbert Larguier, Andrzej Wyczanski, Pierre Clergeot, Ambroise Garlopeau, despre studiile acestora, deosebit de utile, precizez că rezolvă punctual aspecte istorice fără să atingă în totalitate problematica, asta și datorită dimensiunilor editoriale ale lucrărilor, anumite perspective și corelări, încă pot fi făcute. Toți cercetătorii menționați au folosit în studiile lor ca metodă analiza surselor cartografice cadastrale realizate pentru spațiile geografice la care se referă, izvoare istorice identificate urmare a cercetării documentare în arhive locale sau naționale europene.

În același registru de cercetări științifice se înscriu și studiile coordonate și publicate de cercetătorii Florence Bourillon și Nadine Vivier: *La mesure cadastrale. Estimer la valeur du foncier*.²⁷ Preocupări în studiul cartografiei tematice în special asupra teritoriilor Imperiului Austro-Ungar are și Petra Svatek.²⁸

Pentru analiza evoluției pregătirii profesionale a inginerilor topografi, respectiv hotarnici, am găsit multe date în manualele lor de pregătire publicate de Thomas Dix²⁹, Anthony Nesbit³⁰ și Jacques Frédéric Saigey³¹. Printre cele mai bune tratate de topografie tipărite în Europa pot fi enumerate: *A complete treatise on practical land-surveying, in seven parts: designed chiefly for the use of schools and private students* de Anthony Nesbit tipărit la York în anul 1820 și *A treatise on land-surveying in seven parts* de Thomas Dix, tipărit la Londra în anul 1841, ediția a 7-a adăugită și completată de Samuel Maynard.

Cercetările istorice comparate, prezentate mai sus, se sprijină pe o arie largă de izvoare cartografice cadastrale europene și prezintă instituțiile administrative din diverse state văzute în comparație unele cu altele, fapt ce revelează anumite fațete ale evoluțiilor hotarnice din aceste state, evoluții care au implicații mai mult sau mai puțin directe și în spațiul românesc.

În ceea ce privește istoriografia românească, preocupările pentru studiul acestor izvoare istorice cunoaște evoluții caracterizate prin inconstanță, interesul pentru situația europeană fiind slab evidențiat. Din studiul istoriografiei, am constatat că mulți istorici, juriști, sociologi au analizat

²⁶ *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne : Colloque des 4 et 5 décembre 2003*, Paris, Comité pour l'histoire économique et financière de la France, coll. « Histoire économique et financière de la France », 2007. (ISBN 978-2-11-094791-8) (<https://books.openedition.org/igpde/9578>).

²⁷ Florence Bourillon, Nadine Vivier, *La mesure cadastrale. Estimer la valeur du foncier*. Presses universitaires de Rennes, Rennes, 2012, publicată în Open Edition Books: 2019, (<https://books.openedition.org/pur/113529>)

²⁸ Petra Svatek, *Austria, thematic cartography from the 16th to 18th century*, IMCoS Jurnal, 130, Autumn 2012, pp.7 – 11.

²⁹ Thomas Dix, *A treatise on land-surveying in seven parts*, ediția a 7-a adăugită și completată de Samuel Maynard, Londra, 1841.

³⁰ Anthony Nesbit, *A complete treatise on practical land-surveying, in seven parts: designed chiefly for the use of schools and private students*, York, 1820.

³¹ Jacques Frédéric Saigey, *Traité de métrologie ancienne et moderne, suivi d'un précis de chronologie, et des signes numériques*, Librairie classique et élémentaire de L. Hachette, Paris, 1834.

în lucrările lor problematica hotărnicilor din perspective istorice, juridice, atingând mai mult sau mai puțin tema. Apariția hotărnicilor, evoluția activităților de măsurare a terenurilor, a instituției hotarnice, boieri și ingineri hotarnici au început să fie studiate în istoriografia românească cu respectarea principiilor și metodelor științei istorice moderne universale încă din a doua jumătate a sec. al XIX-lea. Din această perioadă începe să se conștientizeze rolul și importanța acestora pentru funcționarea unui stat modern. Interesul pentru această problematică a fost stimulat și în momentele istorice importante, evenimente care impun și realizarea unor reforme ale statului român în scopul modernizării sale.

Un argument istoriografic pentru alegerea perioadei cercetate este și acela potrivit căruia despre tema aleasă, pentru acest interval de timp, cercetările științifice nu tratează problematica decât tangențial, consider că fără prea multă cerbie și acribie. Când mă refer la corectitudinea în cercetarea științifică, mă refer și la faptul că în perioada de după cel de-al doilea război mondial, problematica era evitată, lăsată în umbră, din motive ideologice cunoscute. Totuși, nu poate fi acuzat nimeni din această perspectivă istorică. Referitor la istoriografie, am observat că un criteriu important în evaluarea acestor izvoare istorice, criteriul documentar este în mod inevitabil influențat și marcat de perioada de timp în care sunt realizate cercetările.

Dintre colecțiile de documente istorice pe care le-am avut în atenție sunt *Acte judiciare din Țara Românească 1775 – 1781*³², din colecția *Adunarea izvoarelor vechiului drept românesc scris*, *Documente privind istoria României* (DIR)³³, *Documenta Romaniae Historica* (DRH), *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea* (DRA), *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea*³⁴, *Documente privitoare la istoria românilor*³⁵, *Documente turcești privind istoria României*³⁶, *Tezaurul documentar al județului Dâmbovița (1418-1800)*³⁷, care cuprind diverse documente care ating problematica agrară, litigii între deținătorii unor moșii și modul cum unele sunt soluționate, vânzări sau cumpărări de moșii, sau chiar depozitari de moșie pentru diverse fapte considerate infracțiuni în acea perioadă istorică. Aceste colecții de documente se disting prin exactitate și rigurozitatea lor științifică, prin bogăția de informații care ating problematica agricolă, cea a fondului funciar al Țării Românești. În baza acestor documente poate fi creat și urmărit contextul istoric, social, politic și economic în care au evoluat planurile de moșii, respectiv apariția și dezvoltarea cadastrului în acest spațiu geografic. Totodată, trebuie să menționez că, unele documente emise de cancelaria domnească sau din alte surse, nu conțin toate datele care ar forma o imagine clară asupra problematicii. Unele informații lipsesc și în unele serii de documente care au ajuns până la noi doar în rezumate și regeste ulterioare. Aceste din urmă categorii de documente provoacă anumite dificultăți în efectuarea investigațiilor în teza de față, dar luate împreună cu cele arătate mai sus, acestea oferă informații de ordin divers privind evoluția cadastrului românesc. Aceste documente, coroborate cu planurile de moșii inventariate, peste 2800 la număr, aduc cu sine completări, nuanțări și detalii necunoscute privind situația și evoluția unor moșii, a unor domenii funciare, domnești, boierești sau ecleziastice. Împreună

³² *Acte judiciare din Țara Românească 1775 – 1781*, ediție întocmită de Gheorghe Cronț, Alexandru Constantinescu, Anicuța Popescu, Theodora Rădulescu, Constantin Tegăneanu, din colecția *Adunarea izvoarelor vechiului drept românesc scris*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1973

³³ *Documente privind istoria României* (DIR). Răscoala din 1821, vol. I, București, Editura Academiei Române, 1959.

³⁴ Vasile Mihordea, Șerban Papacostea și Florin Constantiniu, *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea*, vol. I., Țara Românească, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1961.

³⁵ Eudoxiu Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, Vol. XII, Stabilimentul Grafic „I. V. Socec”, București, 1903.

³⁶ *Documente turcești privind istoria României*, vol. 1, 1455 - 1774, întocmit de Mustafa A. Mehmed, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976.

³⁷ George Potra, *Tezaurul documentar al județului Dâmbovița (1418-1800)*, Comitetul de Cultură și Educație Socială al jud. Dâmbovița, Muzeul Județean Dâmbovița, 1972.

aceste documente largesc nu numai baza documentară a cercetării, dar și orizontul de cunoaștere pentru contextul istoric cercetat. În totalitatea lor aceste documente conțin informații prețioase despre numeroșii boieri și ingineri hotarnici, despre proprietarii de moșii, despre activitatea lor, proprietăți, familii, biserici și mănăstiri ș.a.

Perioada anterioară sec. al XVIII – lea, a fost cercetată de Ion Donat³⁸ și Florența Ivaniuc³⁹. De la începutul sec. al XX – lea, chiar dacă sunt menținute metodele de măsurare, procedurile juridice aplicabile în materie de publicitate imobiliară, etc., regimul proprietății începe să se schimbe, realizarea și multiplicarea mecanică tipografică a planurilor este adesea folosită, iar învățământul tehnic evoluează.

Printre cele mai vechi studii asupra problematicei agrare din care reiese contextul în care a evoluat hotărnicia se numără studiul lui Ioan Brezoianu, *Vechile instituții ale României (1327-1866)*⁴⁰, care, fără să dezvolte aspecte legate despre metodele de măsurare a terenurilor prezintă totuși unitățile de măsură ale vremii.

Dintre primele lucrări dedicate familiilor boierești, de început în genealogie, dar care amintește în conținutul ei și de unele moșii, o încercare de sinteză care are la bază izvoarele cunoscute până atunci, informații privind familiile de boieri din perioada studiată, întreprinde Octav-George Lecca prin lucrarea sa *Familiile boierești române*⁴¹. Chiar dacă lucrarea este depășită din prisma cercetărilor contemporane, aceasta este utilă pentru studiile de caz monografice asupra unor moșii boierești la care fac referire în studiul meu.

Alexandru Xenopol, analizând originea fondului funciar, consideră că sistemul juridic potrivit căruia domnul este stăpânul întregii țări și poate dăruia părți din teritoriu, moșii, anumitor persoane din serviciul său, este asemănător celui din feudalismul european apusean, de unde a fost înșușit.⁴² A. D. Xenopol consideră că această modalitate de atribuire a proprietăților este metoda cea mai puternică de întărire, de consolidare a domniei. Erau posibile aceste danii numai în anumite situații, respectiv în caz de confiscare pe diferite motive, cum ar fi în caz de „hiclenie” sau de neplată a dărilor, așa cum erau cutumele⁴³. Referitor la proprietățile imobiliare, domnul avea posibilitatea juridică de a revoca daniile acordate de înaintașul său.⁴⁴

Pentru a ilustra contextul istoric, devin relevante afirmațiile lui Nicolae Bălcescu care, referindu-se la repartitia moșiilor pe teritoriul Țării Românești, la modul cum se putea intra în posesia unui teren agricol, susține cu privire la proveniența proprietății asupra pământului, că moșiile domnești erau mai puține în zonele muntoase unde „tot locuitorul a trebuit să-și aibă moșia

³⁸ *Domeniul domnesc în Țara Românească (sec. XIV – XVI)*, ediție îngrijită de Gheorghe Lazăr, Editura Enciclopedică, București, 1996.

³⁹ *Instituția hotărniciei în Țara Românească secolele al XIV - lea – al XVIII - lea*, Editura Academiei Române, București, 2003.

⁴⁰ Ioan Brezoianu, *Vechile instituțiuni ale României (1327-1866)*, cu un appendice estras din mai multe sute de chrisobului, spre limpedirea chronologiei a domnitorilor Țării românesce, pe secolii XIV, XV și XVI. Tipografia Ștefan Mihăilescu, București, 1882.

⁴¹ Octav-George Lecca, *Familiile boierești române*, Istorie și genealogie (după izvoare autentice), cu adnotări, completări și desene de Mateiu Caragiale, 1899, ediție de Alexandru Condeescu, Editura Libra, Muzeul Literaturii Române, București, retipărită în anul 1999.

⁴² Alexandru Dimitrie Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, ed. a III-a, îngrijită de I. Vlădescu, București, vol. III, p. 55.

⁴³ Norme juridice nescrise, consfințite prin tradiții, prin „obiceiul pământului”.

⁴⁴ Alexandru Dimitrie Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, ed. a III-a, vol. III, p. 148 – 157, 182. v. Ion Donat, *Domeniul domnesc în Țara Românească (sec. XIV – XVI)*, Editura Enciclopedică, pp. 5 – 6.

sa”, însă în regiunile de câmpie „din apăsarea năvălirii rămăsese pustie” constituiau domeniul funciar ager publicus, din care puteau domnii să facă dăonii.⁴⁵

În lucrările lor de sinteză, clasicii istoriografiei românești Dimitrie Onciul, A. D. Xenopol și Nicolae Iorga, fără a întreprinde cercetări speciale, au abordat, de asemenea, problemele fondului funciar românesc, aspecte legate de dreptul de proprietate asupra terenurilor, utile pentru clarificarea contextului istoric în care au evoluat hotărnicile. În momentul publicării lor, studiile și sintezele lor au prezentat unele informații veridice, valoroase, dar privite astăzi, prin prisma noilor cercetări din ultima jumătate de secol, sunt în mare parte depășite. George Fotino⁴⁶, Florența Ivaniuc, Valentin Al. Georgescu⁴⁷, Henri H. Stahl⁴⁸, Constantin Dobrogeanu-Gherea⁴⁹, Gheorghe Missail⁵⁰, I. C. Filitti⁵¹, Ion Donat, etc. nu dezvoltă problematica în ceea ce privește planul de moșie. Pe de altă parte, unii dintre aceștia nu analizează perioada aleasă de mine, când devine obligatorie întocmirea planului de moșie. După adoptarea Regulamentului organic, orice hotărnicie trebuie să conțină și reprezentarea în plan a suprafețelor de teren. De asemenea, autorii juriști au cercetat cu predilecție problematica hotărnicilor dintr-o perspectivă profesională juridică.

Ioan Bogdan studiază problema proprietății asupra pământului⁵², privind-o ca fiind conexă îndatoririlor militare ale proprietarilor: „proprietatea pământului era strâns legată de slujba militară; una era condiția celeilalte”⁵³.

Dezbateri despre fundamentele juridice ale dreptului premodern de proprietate, numit ”drept de stăpânire”, au inclus în cercetările lor foarte multe nume de istorici români și străini. În acest context, îi menționez în studiul meu doar pe cei care îmi oferă argumente adecvate pentru clarificarea cadrului istoric juridic, chiar dacă reprezintă și unele dintre vocile mai vechi din istoriografie.

Din analiza istoriografiei, importante pentru istoria cartografiei cadastrale, întrucât s-au preocupat de vechile unități de măsură utilizate în agrimensura românească, sunt lucrările mai

⁴⁵ Nicolae Bălcescu, *Opere, Scrieri istorice, politice și economice (1844 – 1852)*, ediție critică de Gheorghe Zane și Elena G. Zane, vol. I, Academia Română și Muzeul Național al Literaturii Române, București, 2017, pp. 188 – 189. v. Ion Donat, *Domeniul domnesc în Țara Românească (sec. XIV – XVI)*, pp. 4 – 5.

⁴⁶ *Încercări de vechi drept românesc*, Craiova, 1925.

⁴⁷ *Bizanțul și instituțiile românești până la jumătatea secolului al XVIII-lea*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980.

⁴⁸ *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, 3 vol., Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1958-1965.

⁴⁹ *Neoibăgia. Studiu economic-sociologic al problemei noastre agrare*, Editura Librăriei Socec & Comp., Societate Anonimă, București, 1910.

⁵⁰ *Originile legislațiunei române*, București, 1865.

⁵¹ *Opere alese - proprietatea solului în Principatele române până la 1864*, Editura Eminescu, București, 1985. *Domniile române sub Regulamentul organic, 1834-1848*, Librăriile Socec și Sfetea, București, 1915. *Arenda moșiilor în Muntenia, la 1831 și 1833*, București, 1932. *Frământările politice și sociale în Principatele române de la 1821 la 1848*, București, 1932.

⁵² Ioan Bogdan, *Luptele românilor cu turcii*, pp. 44 – 46, conferință, București, 1898. v. *Locul lui Ioan Bogdan în știința românească*, articol de acad. Acad. Emil Petrovici, citit pe http://macedonia.kroraina.com/rs/rs13_2.pdf, revista *Romanoslavica XIII*, Asociația slaviștilor din Republica Populară Română, București, 1966, pp. 5 – 77.

⁵³ Valeria Costăchel, *Contribuția lui Ioan Bogdan la studiul instituțiilor medievale românești*, revista *Romanoslavica XIII*, Asociația slaviștilor din Republica Populară Română, București, 1966, pp. 60 – 61, citit pe http://macedonia.kroraina.com/rs/rs13_5.pdf.

multor autori cum ar fi: Petre P. Panaitescu⁵⁴, Ion Brăescu⁵⁵, Theodor Iliescu⁵⁶, Tudor Pamfile⁵⁷, Radu Rosetti⁵⁸, Henri H. Stahl.

Analiza istoriografică prezentată arată că problema hotărnicilor nu s-a aflat în permanență în atenția istoriografiei naționale, fiind cercetată mai mult tangențial în numeroase surse documentare. Cu toate acestea, au fost publicate și studii dintre care unele de certă valoare științifică special dedicate instituției hotărniciei. Totuși, în domeniul istoriei este nevoie și de anumite noi perspective interdisciplinare, care permit o abordare complexă, contemporană, care poate întregi imaginea de ansamblu a istoriei cartografiei cadastrale române. Stadiul cercetărilor științifice în acest domeniu este la un nivel înalt în istoriografia europeană, dar încă există spațiu pentru cercetări mai în detaliu și specializate interdisciplinar. Din studiul bibliografic și analiza literaturii de specialitate, română și străină, am căutat să obțin cât mai multe date despre stadiul actual al cunoașterii, despre contextul științific actual, pentru a delimita și formula mai clar aspecte relevante despre hotărnicia din Țara Românească. După trecerea în revistă a principalelor contribuții în cercetarea științifică a problematicii, am observat că studiile existente nu acoperă cu prea mare atenție spațiul românesc, noile acumulări cantitative și calitative, pun problema unor reveniri asupra unor abordări istoriografice mai vechi coroborat cu noile izvoare cartografice cadastrale. Până în prezent, la unele deziderate istoriografice s-a răspuns parțial. Contribuțiile la extinderea cunoașterii unor particularități în dezvoltarea cadastrului românesc, respectiv a hotărnicilor, pentru perioada de timp aleasă, rămân demersuri necesare, mai ales, atât timp cât încă descoperim noi documente istorice cadastrale inedite. Toate aceste materiale documentare și bibliografice, diverse ca formă și conținut, constituie fundamentul pe care am optat să îmi desfășor cercetarea, urmărind atingerea scopului și obiectivele propuse în teza de față.

Pornind de la ideile inițiale formulate în proiectul de cercetare, mi-am propus pentru tema tratată - Hotărnicia în Țara Românească (sfârșitul secolului al XVIII-lea - începutul secolului XX). Planuri de moșii - mai multe obiective pentru a oferi astfel o perspectivă nouă asupra problematicii și să răspundă problemei de cercetare. Astfel, obiectivele acestei lucrări sunt:

- analiza istorică a evoluției hotărniciei în contextul istoric al Țării Românești, punând în evidență factorii politici, economici și sociali care au influențat acest domeniu;
- integrare interdisciplinară din perspective istorice și juridice, cu scopul de a extinde cunoașterea istoriei hotărniciei;
- comparare cu alte sisteme cadastrale europene pentru a evidenția particularitățile și convergențele;
- realizarea unui repertoriu de planuri de moșii, dar și de boieri și ingineri hotarnici care au activat pe teritoriul Țării Românești în perioada cercetată;
- realizarea unor studii de caz, de analiză și interpretare ale unor izvoare istorice inedite descoperite urmare a cercetării documentare de arhivă.

Obiectivele pe care mi le-am propus vin să lărgescă orizontul cercetării hotărniciei, însă anumite aspecte cum ar fi o aprofundare a studiilor istorice comparate europene, sau pentru alte regiuni geografice românești, sau cercetări interdisciplinare, rămân încă deschise ca posibile

⁵⁴ *Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova: orânduirea feudală*, Editura Academiei, București, 1964.

⁵⁵ *Măsurătoarea pământului la români, din vechime până la punerea în aplicare a sistemului metric*, Atelierele Grafice Socec, București, 1913.

⁵⁶ *Regulamentul hotărnicilor adnotat. Codul Caragea (partea referitoare la hotărnicii) adnotat. Diferitele legiuiri vechi relative la hotărnicii...*, București, 1903 și ediția din 1912.

⁵⁷ *Agricultura la români*, în Academia Română. *Din viața poporului român, culegeri și studii*, XVI, Atelierele grafice Socec, București, 1913 (capitolul final denumit *Măsurătoarea pământului*, pp. 229-234).

⁵⁸ *Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova*, Atelierele grafice Socec, București, 1907.

direcții de cercetare.⁵⁹ Acest complex de obiective acoperă aspectele relevante ale temei și m-au ghidat pentru obținerea unor rezultate științifice care să contribuie la cunoașterea cât mai completă a problematicii, prin obținerea informațiilor despre contextul istoric, politic, economic, social, cultural în care au evoluat planurile de moșii.

Structura tezei. Am conceput acest demers în cinci capitole, concentrate asupra unor probleme distincte, cu o introducere, concluzii, bibliografie și anexe.

În Introducere argumentez actualitatea și importanța problemei abordate, izvoarele și istoriografia problemei pentru a stabili fundamentul teoretic al cercetării și pentru identificarea unor lacune din literatura de specialitate, formulez scopul și obiectivele investigației, iar pentru chestiunile specifice stabilesc întrebări pentru a structura o lucrare cât mai cuprinzătoare și bine documentată despre istoria hotărniciei în Țara Românească. De asemenea, prezint metodologia cercetării pentru a scoate în evidență caracterul științific original, inovator al rezultatelor obținute, precum și importanța teoretică și valoarea aplicativă a acestora.

Capitolul I este dedicat influențelor și convergențelor europene asupra cartografiei cadastrale și tipologiilor hotarnice. Succint ilustrez contextul general istoric european în care au evoluat planurile topografice ale fondului funciar, în special în statele inovatoare în cartografia cadastrală. Care sunt și cum s-au manifestat influențele europene asupra științelor hotarnice din Europa? Dacă există tipologii ale sistemelor cadastrale și care sunt caracteristicile lor structurale?

Capitolul II a vizat analiza contextului istoric, politic, social și legislativ din perioada cercetată corelat cu evoluția planurilor de moșii. Expun faptele și fenomenele istorice ale perioadei tratate, pentru clarificarea modului în care factorii politici, economici, sociali și culturali influențează și marchează dezvoltarea hotărniciei, respectiv a cadastrului în spațiul Țării Românești. Am selectat și ordonat faptele istorice după legăturile lor, reliefate, pentru delimitarea cadrului istoric de evoluție al hotărniciei și am căutat răspunsuri la unele întrebări: Care a fost contextul istoric, politic, economic și social în care au evoluat hotărnicile? Cum s-au dezvoltat cartografia, topografia și geodezia ca științe ale măsurării pământului în spațiul geografic și istoric al Țării Românești în această perioadă? Care au fost influențele legislative în domeniu? Ce rol au jucat necesitățile fiscale, tranziția de la taxe indirecte la impozite directe, în implementarea cadastrului?

Capitolul III este consacrat identificării unui număr cât mai mare de boieri și ingineri hotarnici care au activat în Țara Românească în cele două secole și au creat planurile de moșii din acest spațiu geografic. Pe lângă întocmirea unui repertoriu al acestora, al județelor și locurilor unde au activat, o componentă importantă a activităților hotarnice este cea a sistemului de pregătire profesională a inginerilor hotarnici. Activitatea acestor boieri și ingineri hotarnici este reglementată de norme juridice specifice care au fost inițiate, adoptate, dezvoltate și utilizate în această perioadă.

Capitolul IV repertoriază un număr cât mai cuprinzător de planuri de moșii, repartizate pe județe pentru spațiul geografic al Țării Românești. Repertoriul este rezultatul cercetărilor de arhive și al colecțiilor de planuri. Datorită bogăției de date privind aceste planuri hotarnice, consider necesar să includ acestui capitol tabelele din Anexa nr. 1, ca instrument de lucru pentru cercetarea istorică.

⁵⁹ Poate fi menționată aici intenția de a transforma într-un instrument de lucru mai complex a repertoriului planurilor de moșii realizat și prezentat în anexele lucrării de față.

Capitolul V conține o analiză critică, istorică și juridică a planurilor de moșii. Am ales în acest sens studii de caz asupra unor moșii domnești, boierești sau ecleziastice, particularizări care probează situația din teren a fondului funciar, modul în care activitățile hotarnice și planurile de moșii ca rezultat al acestor activități, conferă drepturi de proprietate și aduc în actualitate problematica hotarnică. Studiile de caz prezentate demonstrează cum poate fi folosit acest material documentar în cercetarea istorică, demers care permite valorificarea datelor existente cu privire la implicațiile sociale și economice ale evoluției hotărniciei de la hrisov, carte de hotărnicie și plan de moșie la cadastru și carte funciară.

Fiecare dintre cele cinci capitole se încheie prin concluzii, iar în finalul tezei sunt trase concluzii generale.

Bibliografia conține peste 200 de titluri, inclusiv ediții de documente, izvoare cartografice inedite, literatură de specialitate română și străină, cărți și articole științifice, teze de doctorat, legislație conexasă temei.

Anexele cuprind: Repertoriu planuri de moșii din Țara Românească; Lista domni și perioadele lor de domnie; Index persoane; Imagini planuri de moșii, grafice, tabele statistice.

Se cunoaște că, pentru elaborarea unei lucrări științifice planificarea cercetării implică alegerea unei metodologii potrivite, adaptate și obiectivelor studiului, a întrebărilor de cercetare. Am pornit inițial de la anumite ipoteze privind hotărnicile care conturau necesitatea colectării cantitative a cât mai multe date despre planurile de moșii, de identificare a cât mai multe astfel de izvoare istorice edite sau inedite. Astfel, un prim pas metodologic a fost acela al cercetării documentare de arhivă, cercetare exploratorie care să îmi asigure accesul la un eșantion cât mai cuprinzător de cercetare. În același timp, am trecut la studierea materialelor istoriografice edite fiind interesat în alegerea, în principal, a lucrărilor științifice care tratează în mod direct tema aleasă, și mai apoi a lucrărilor care prezintă indirect problematica. La final, am lăsat lucrările care se ocupă tangențial de tema mea. Această metodă de lucru mi-a permis stabilirea stadiului la care s-a ajuns în cunoașterea științifică a problemei alese. Ipotezele inițiale, obiectivele și întrebările pe care mi le-am formulat, m-au ajutat să rămân ancorat asupra temei, cercetarea să fie focalizată pe cele stabilite în așa fel încât să ajung la rezultatele științifice dorite.

Aceste hotărnicii se află în prezent păstrate, conservate și, în parte, valorificate ca documente inedite identificate în arhive, muzee și biblioteci, dar și în colecții private, mai puțin accesibile. Multe dintre asemenea documente s-au păstrat în original în limbile slavonă, greacă ș.a., scrise cu caractere chirilice sau grecești, ceea ce le face destul de dificil de citit, interpretat sau analizat. Efectiv nu poți lucra asupra unui astfel de document decât asigurându-te că ai destul timp, poate chiar zile întregi, pentru a îi descifra tainele. Deci, pe lângă dificultatea de a avea acces la astfel de izvoare istorice, aceste documente cartografice scrise și realizate manual, prezintă nu rareori în conținutul lor și erori, chiar atunci când fiind desenate și scrise de același boier sau inginer hotarnic, acesta își scrie greșit numele. Această din urmă împrejurare m-a determinat să folosesc aceste surse în mod critic. Pentru identificarea unor boieri hotarnici a trebuit să analizez mai multe astfel de hotărnicii recurgând la metoda comparației.

Cercetarea documentară și de arhivă, studiul surselor documentare inedite și edite determină o abordare complexă a temei. Consultarea surselor inedite a necesitat un efort mai mare, dar și o perioadă mai mare de timp. Cercetarea tematică de arhivă, analiza documentelor inedite identificate în arhive și depozitele muzeelor și bibliotecilor, dar și câteva colecții private, conduc la afirmația că au existat două tipuri de hotărnicii: cele emise de domnie prin care se întăreau moșiile, domeniile teritoriale ale unei familii boierești, documente fără a fi însoțite de un plan sau

o reprezentare grafică a moșiei și al doilea tip de documente însoțite de planuri de moșii, respectiv, cărțile de hotărnicie.

Datorită volumului mare de documente analizate care pot fi prezentate, obligat și de specificul actelor hotarnice, în această lucrare mă refer în special la planurile de moșii care au circulat separat de cărțile lor de hotărnicie.

Treptat, pe măsură ce am obținut date despre aceste planuri de moșii a apărut și necesitatea unei sistematizări ale acestora, astfel încât am întocmit un repertoriu al planurilor de moșii din Oltenia și Muntenia din secolele XVIII și XIX, cu date despre proprietari, boieri și ingineri hotarnici, moșii, localități și județe. Am căutat instituții – arhive, muzee, biblioteci, dar și persoane particulare care dețin colecții și fonduri documentare pentru a facilita accesul altor cercetători la aceste izvoare istorice. Prin analiza colecțiilor și documentelor, am căutat să descriu și să ofer cât mai multe detalii despre planurile de moșii identificate cum ar fi numărul de exemplare, originale sau copii, scara de reprezentare, cum și pe ce materiale suport sunt desenate manual sau tipărite, color sau alb – negru. Am căutat referințe bibliografice complete pentru a scoate în evidență dacă sunt cunoscute, cercetate și valorificate.

Un alt aspect metodologic de care trebuie ținut cont este acela că, având în vedere regimul proprietăților și solicitările de restituire ale lor din prezent, acestea m-au determinat să mă opresc cu prezentarea acestor planuri la începutul sec. XX, întrucât asupra unor terenuri există deschise procese juridice active în instanțe pentru retrocedări și este firesc să nu fie afectată în vreun fel soluționarea legală a acestora. Planurile de moșii prezintă o importanță esențială în probarea dreptului de proprietate imobiliară prin reprezentarea vizuală a limitelor proprietății, dar și a vecinătăților, unele dintre ele fiind de actualitate în unele procese civile sau penale.

Pe parcursul redactării lucrării am folosit mai multe metode: analiza istorică pentru studiul evoluției cartografiei cadastrale în contextul istoric al statelor europene și al Țării Românești, folosind surse primare și secundare; analiza comparativă pentru a compara sistemele cadastrale europene cu cel român pentru a evidenția anumite particularități; metode interdisciplinare pentru a integra perspective din istorie, drept, cartografie pentru a înțelege impactul cadastrului asupra societății.

Prin adoptarea metodelor istorice bazate în special pe analiza, critica și sinteza surselor, am urmărit introducerea în discuții a unor direcții de analiză a obiectivelor pe care le-am avut în atenție, pentru a evidenția caracteristici, particularități, influențe în sistemele de cartografie cadastrală, a hotărniciei din Țara Românească.

Metodele cartografice oferă o viziune cuprinzătoare a evoluției spațiilor reprezentate în hărțile și planurile identificate. Aceste metode au inclus metodele tipologice și comparative pentru analiza izvoarelor istorice folosite în demersul meu.

Abordarea interdisciplinară a materialului bibliografic utilizat este transpusă și prin analiza juridică a legislației care a reglementat instituția hotărniciei de-a lungul timpului, pentru clarificarea unor norme care au reformat cartografia cadastrală. Pentru înțelegerea nivelului de dezvoltare al hotărniciei am făcut evaluări statistice asupra datelor rezultate din cercetările documentare, dar și reprezentări grafice și sinteze în ceea ce le privește. Pentru că am dorit să redau un volum cât mai mare de informații referitoare la planurile de moșii aceasta într-un spațiu destul de restrâns, am folosit tabelele din anexele lucrării, unde, de asemenea, am prezentat și câteva imagini ale unor planuri de moșii care demonstrează complexitatea cartografiei cadastrale istorice.

Concluzii generale, contribuții și perspective

În noul cadru istoric, realitățile ne invită la noi cercetări și investigații aprofundate asupra temei abordate. Impactul estimat al cercetării este acela de a aduce contribuții esențiale la cunoașterea acestor izvoare de istorie, încă insuficient cunoscute. Lucrarea prezintă repere documentare (planurile de moșii) și evoluția lor în contextul istoric, economic și politic al celor două secole luate în studiu. De asemenea, scopul lucrării este de valorificare științifică a acestor izvoare istorice, adesea neglijate, pentru includerea lor în diverse cercetări științifice și pentru o utilizare judicioasă.

Cu toate influențele externe, hotărnicia este o instituție românească izvorâtă din necesitatea administrativă de reglementare a relațiilor agrare, care în decursul timpului, în evoluția ei, pornind de la hrisovul de întărire a stăpânirii unei moșii spre cartea de hotărnicie, asimilează noutățile europene, dar le și adaptează specificului național. Hotărnicia apare ca o practică agrimensurală impusă de cauze obiective și subiective.

Din analiza documentelor cu caracter agrar, comparate cu planurile de moșii, putem reconstitui și recompuce mai bine starea istorică de fapt, o cunoaștere mai bună a împrejurărilor în care au evoluat hotărnicile în cadrul procesului istoric de modernizare a statului român. Nu puteau fi realizate reforme agrare fără îmbunătățirea, modernizarea metodelor de măsurare și întocmire a documentației funciare. Prin aceasta, perfecționarea și modernizarea hotărniciei contribuie la modernizarea statului.

Originile hotărniciei în Țara Românească apar încă din perioadele preromană, romană, medievală iar activitatea hotarnică este continuată cu mai multă complexitate în secolele analizate. Această activitate de delimitare a fondurilor funciare este relevantă de evoluția hotărnicilor de la documentele de întărire a proprietății unor moșii, prime atestări documentare pentru localități, la planurile geometrice, cadastrale, ale loturilor de pământ.

Sistemul relațiilor agricole relativ la hotărnicii suferă influențele imperiilor rus, otoman și austriac. Interdependența sistemului relațiilor social-economice dintre marile imperii vecine determină evoluții similare în plan cartografic – topografic pe teritoriul Țării Românești. Corelat cu aceasta, influențele legislative și reformele agrare au impact asupra dreptului de proprietate funciară. Analizarea și compararea situațiilor prezentate în contextul istoric al perioadei cuprinsă între sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul al XX-lea, oferă posibilitatea înțelegerii implicațiilor exercitate de conjunctura politică asupra împrejurărilor economice în care au evoluat hotărnicile.

Transformări politice majore, precum ascensiunea și declinul imperiilor, care au dus la reconfigurarea granițelor și evoluția sistemelor de guvernare din Europa, au avut un impact semnificativ. În paralel, dinamica economică, incluzând schimbările în agricultură, comerț și industrializare, a influențat modul de gestionare și reprezentare a proprietății funciare. Din analiza istorică pe care am prezentat-o reiese că mutațiile sociale, cu impact asupra structurii proprietății și a relațiilor dintre indivizi și pământ, alături de progresele tehnologice au revoluționat metodele de topografiere și cartografiere, pentru realizarea unui cadastru general. Toate aceste elemente s-au împletit, creând un fundal istoric complex pentru dezvoltarea planurilor topografice, respectiv a planurilor de moșie.

În Țara Românească absența unui cadastru național unificat era notabilă, ceea ce făcea ca evidența proprietății funciare să sufere de lacune și incoerențe. Delimitările terenurilor erau rareori precise, se bazau pe repere naturale sau cutume locale, ceea ce conducea la ambiguități

și dispute. Hărțile, atunci când existau, erau mai degrabă reprezentări schematice, fără măsurători topografice care să respecte regulile științifice, lipsite de acuratețea necesară unei administrări eficiente. Această eterogenitate și lipsă de standardizare îngreunau gestionarea unitară a teritoriului și a drepturilor de proprietate.

Hotărnicia, din formă empirică de delimitare a fondului funciar, devine treptat modelul cadastral general modern similar cu cel european. În Europa coexistă o mare varietate de modele cadastrale, diferite, adaptate la contextul național, incluzând sisteme bazate pe estimări fiscale și altele pe măsurători topografice, fiecare cu avantajele și limitele sale.

Hotărnicia devine un instrument fundamental pentru impozitarea terenurilor, gestionarea teritoriului și ajută la dezvoltarea politicilor publice, contribuind la creșterea echității fiscale.

Dacă la început hotărnicile prezentau erori, introducerea de către boierii și inginerii hotarnici a instrumentelor moderne revoluționează practica hotarnică în secolul XIX, sporind precizia și eficiența viitoarelor date cadastrale.

În această perioadă, atât în Țara Românească, cât și în alte state din Europa, se fac primele eforturi de sistematizare și armonizare a sistemelor cadastrale la nivel european pentru a răspunde noilor cerințe administrative. Momentele istorice cheie generează și reformele cadastrale majore din secolul XIX ceea ce face ca ele să aibă un rol esențial în modernizarea fiscală, administrativă și teritorială a statelor europene.

Documentele topografice istorice au rămas sub formă manuscrisă și ca o consecință a influenței militare asupra producției cartografice topografice. Prezentând interes geostrategic economic și militar, potrivit uzanțelor de păstrare a secretelor militare, se obișnuia ca hărțile topografice să se întocmească numai în două exemplare și sub formă manuscrisă. De asemenea, din cercetări reiese și faptul că un alt argument pentru care în spațiul românesc planurile topografice rămân manuscrise și nu multiplicare prin tehnici tradiționale de gravură, este acela că aceste metode de multiplicare, larg uzitate pe teritoriul Europei, nu au fost întrebuintate la noi. În această perioadă istorică posibilitățile de gravare, litografiere, pentru multiplicare, erau aproape inexistente în Țara Românească. Tehnicile tradiționale de gravură ajung să fie cu adevărat stăpânite după înființarea învățământului artistic român, însă nu mai sunt potrivite pentru multiplicarea hărților sau a planurilor deoarece mult mai facile devin metodele tipografice de copiere mecanică, așa cum rezultă din studiile de caz prezentate⁶⁰.

Planurile de moșii utilizate inițial ca instrumente specifice de măsurare și reformă fiscală, devin și instrumente generale pentru înregistrarea corectă a informațiilor privind proprietățile funciare. În această perioadă istorică, hărțile cadastrale, planurile de moșii sau hotărnicile sunt instrumente folosite pentru guvernare. Ele se constituie de asemenea ca instrumente de extindere și consolidare a puterii, nu doar a proprietății individuale, ci și pentru cea a statelor europene. Patrimoniul cadastral cartografic este internațional, hărțile vechi generale sau topografice fiind folosite pentru stăpânire și guvernare în toate statele europene, precum și în Țările Române.

Chiar dacă există întârzieri în introducerea cadastrului pe teritoriul nostru, se poate spune că, referitor la modul de lucru de realizare a măsurătorilor se știe că practic sunt folosite aceleași metode și același instrumentar precum cel folosit în Franța, Austria, Italia, Germania, Olanda sau Rusia. Inginerii hotarnici români, care s-au pregătit atât în Țara Românească, cât și în țările enumerate anterior, erau la fel de bine pregătiți profesional precum cei din Europa.

Caracteristicile și formele în care se prezintă planurile de hotărnicie existente sunt similare în țările europene datorită convențiilor adoptate de reprezentare în documente a situațiilor din

⁶⁰ A se vedea fig. 41, 42, 43 și 51.

teren, precum și grație metodelor, tehnicilor și instrumentelor utilizate de boierii sau inginerii hotarnici pentru anchetele cadastrale.

Cercetările efectuate demonstrează că documentele cartografice - topografice realizate de boierii și inginerii hotarnici români completează patrimoniul cadastral cartografic internațional.

În această perioadă istorică, inginerii hotarnici au avut o contribuție esențială la dezvoltarea și modernizarea învățământului românesc. Prin activitatea lor, inginerii hotarnici au fost promotorii învățământului tehnic în România. Pe lângă pregătirea profesională din țară, mulți ingineri hotarnici au primit burse de studiu în țări europene, unde metodele de lucru și instrumentele de măsurare topografică au evoluat. Odată cu modernizarea activităților cartografice și topografice occidentale, datorită contribuției boierilor și inginerilor hotarnici români, această modernizare își face simțită prezența și pe teritoriul țării noastre. Trebuie menționat și aportul inginerilor și cartografilor străini, din care mulți ajung să rămână definitiv în România.

Din cercetarea de arhivă, am identificat un număr de 409 ingineri hotarnici care au întocmit documentații cadastrale, hotarnice, planurile de moșie inventariate pentru județele Olteniei și Munteniei. Din cercetările efectuate, analiza activității acestor boieri și ingineri hotarnici, numărul destul de mare de ingineri hotarnici dovedește existența unei școli eficiente de pregătire tehnică în acest domeniu. De remarcat, încă de la începuturile organizării acestei activități, că prestigiul și notorietatea acestei activități este acordată și prin aceea că aceasta era o sarcină dată boierilor, în principal a celor cu știință de carte. Inginerii hotarnici ridică prestanța acestei activități.

Pentru înțelegerea modului de desfășurare a activităților de hotărnicie sub diverse legiferări din perioada istorică studiată, respectiv Pravilniceasca condică, Legiuirea Caragea, Regulamentul Organic și mai târziu reformele legislative din domeniul agrar, rural, a fost important să fac o analiză critică a normelor relative cuprinse în aceste legi. De asemenea, s-a impus studiul modului de aplicare a acestor norme în practica boierilor și inginerilor hotarnici, dar și procedurile de judecată aplicabile. Normele legale adoptate în materie de hotărnicii completează, în timp, aspectele legate de procedurile și modalitățile de ridicare topografică în teren a măsurătorilor, de întocmire a cărților de hotărnicie, de desenare a planurilor de moșii, regulamentele specifice.

Recunoașterea importanței specializărilor în materie de hotărnicii rezultă și din aceea că, în anul 1847, domnia dispune ca pentru toată Țara Românească să se întocmească o listă cu toți hotărnicii. Vor fi consemnați în această listă și avocații specializați în materie de hotărnicii. De asemenea, se ordonă ca toți hotărnicii, avocații și alți angajați ai judecătoriilor să nu mai fie angrenați în alte lucrări decât cele legate de întocmirea hotărnicilor.

Atât din istoriografia studiată, cât și din analiza planurilor de moșii cercetate se poate constata că puțini inginerii hotarnici provin din marile familii boierești din Țara Românească. Majoritatea acestor boieri sau ingineri fac parte dintr-o categorie de mijloc boierească. De multe ori profesia este preluată din tată în fiu, odată cu aceasta se preiau și o parte din clientela părinților. Exemplu în acest sens sunt familiile Cordea, Cateluza, Oteteleşanu, Brătianu, Râmnicleanu, Toncoviceanu, Zeuceanu și Stravolca. Cele mai sus afirmate reies din analiza planurilor prezentate în capitolul ce cuprinde repertoriul planurilor.

Analiza planurilor relevă și evoluția limbajului topografic, cartografic, în comparație cu lucrările cartografice din alte țări europene, similaritățile, dar și diferențele de abordare sau tratare a problematicii domeniului. Pot fi comparate simbolurile cartografice folosite în diverse țări pentru a avea o imagine clară asupra evoluției științelor topografice și cartografice.

Prin cercetarea critică a planurilor de hotărnicie ale moșiilor, se aduce un aport considerabil la cunoașterea istorică a domeniilor funciare, proprietarii sau posesorii acestora, date despre sate și vecinătățile lor. Planurile de moșii sunt fundamentale pentru argumentarea istorică a monografiilor. Cunoașterea acestor acte și includerea lor în studiul istoriei este indispensabilă. De asemenea, acestea servesc celor ce activează în domeniul topografiei, al cadastrului, pentru a identifica bunurile imobiliare și înscrierea acestora în cartea funciară. Datele rezultate din cercetările efectuate structurate, statistic și analitic, pe județe, proprietari, ingineri hotarnici, moșii și localități identificate, alte date despre planuri, contribuie la îmbogățirea substanțială a cunoștințelor în acest domeniu. Toate informațiile pe care le ni le pun la dispoziție planurile de moșii, contribuie la realizarea unor analize istorice complete privind oameni, fapte și locuri. Planurile de moșii și cărțile de hotărnicie oferă date privind dobândirea, posesia, stăpânirea și utilizarea domeniului funciar al Olteniei și Munteniei în perioada de referință. Analiza actelor hotarnice contribuie la crearea unei imagini complete asupra domeniilor funciare domnești, boierești sau ecleziastice, stabilind contextul istoric de formare a averilor, dar și evoluția lor.

Repertoriul planurilor, dar și datele despre boierii și inginerii hotarnici asamblate în cuprinsul acestei lucrări pot sta la baza altor studii punctuale sau studii de caz asupra unor proprietăți, în contextul unor studii interdisciplinare. Multe din planurile prezentate în acest repertoriu, câteva ilustrate pentru exemplificare în anexele acestei lucrări, arată modul artistic, științific, cum precizia elementelor topografice se îmbină cu reprezentarea vizuală folosindu-se tehnica acuarelei. Granița dintre artă și știință în realizarea acestor planuri topografice este permeabilă.

Planurile și hărțile vechi privind moșiile unor importante familii boierești din secolele al XVIII și al XIX – lea sunt lucrări topo-cartografice cu o valoare informativă deosebită. Analiza lor oferă date privind fondul funciar al Țării Românești, date referitoare la evoluția, ascensiunea și decăderea unor familii, creșterea sau descreșterea patrimoniului funciar al unor mari proprietari, domni, boieri, sau fondul ecleziastic, etc.

Cercetarea amănunțită a acestor documente cartografice ne oferă și alte informații referitoare la evoluția istorică a Munteniei și Olteniei, despre locuri, oameni și fapte din perioada cuprinsă între secolele al XVIII-lea și al XIX-lea.

Importanța acestor documente cartografice este relevantă și de capitolul studiilor de caz în care prin studiul datelor oferite de aceste documente se pot dezvolta noi ipoteze istorice, în perspectivă diacronică, asupra unor instituții sau familii boierești. Concret, din studiile de caz prezentate, situațiile în care activitatea hotarnică devine absolut necesară, sunt cele legate de soluționarea legală a unor litigii hotarnice.

Activitățile de hotărnicire și mai târziu cadastru, se impun prin caracterul lor de continuitate. Odată cu schimbarea proprietarului, modificări ale dimensiunilor terenului prin intrări sau ieșiri din indiviziune, litigii, etc., anumite documente hotarnice trebuie să fie modificate și înregistrate corespunzător, ceea ce conferă și aduce în contemporaneitate planuri de moșii vechi. Litigii aparent stinse își caută soluționare hotarnică și juridică în prezent.

Importanța unei familii boierești, poziția acesteia în raporturile sale cu celelalte familii, precum și în societate, sunt date de întinderea patrimoniului lor funciar, care exprimă într-un anumit sens, alături și de alte criterii, prestigiul acelei familii.

Din analiza hotărnicilor unei familii se pot deduce noi aspecte, o nouă lumină clarificatoare asupra relațiilor dintre aceste comunități umane, dar și din interiorul lor. Din aceasta perspectivă,

planurile de moșie se constituie ca o importantă resursă documentară privind evoluția boierimii Țării Românești.

Din analiza planurilor de moșii, manuscrise inedite, reiese profesionalismul, competența profesională, cu care erau realizate măsurătorile și întocmită documentația hotarnică, cadastrală.

Alături de alte documente, hotărnicile relevă aspecte importante din viața socială, economică, juridică, politică a societății românești din diferite perioade de timp. Din cazurile prezentate, am constatat, că pentru aceeași moșie, de-a lungul timpului, ajung să lucreze, să efectueze măsurători și delimitări, să întocmească planuri și cărți de hotărnicie mai mulți boieri, geometri sau ingineri hotarnici, odată cu circulația juridică a suprafeței de teren.

Moșiile, indiferent de proprietar, domnesc, boieresc, eclesiastic sau ale unor instituții cum ar fi Așezămintele Brâncovenești sau Eforia Spitalelor Civile sunt sursa veniturilor proprietarilor lor și prin aceasta, asigură întreținerea lor. Întocmirea corespunzătoare a actelor și documentelor hotarnice, planuri și cărți de hotărnicie, după măsurători corecte și calcule juste, previne apariția unor litigii relative la hotărnicii. Procesele civile privind hotarele domeniilor funciare sunt procese de lungă durată, care antrenează mari cheltuieli pentru părțile implicate.

Din studiul litigiilor hotarnice rezultă că numărul de exemplare de planuri de moșii, din arhivele judiciare, dar și numărul de copii legalizate ale acestora este foarte numeros.

Realizarea unor planuri hotarnice cu cât mai puține erori ajută la soluționarea cauzelor civile privind încălcări ale dreptului de proprietate, revendicări ale unor suprafețe de teren însușite pe nedrept, fără temei legal sau, pe de altă parte, întăresc dreptul de proprietate imobiliară. Întâlnim inginerii hotarnici ca primi autori de planuri, ingineri care verifică aceste planuri, dar și ingineri experți judiciari. Prezența acestora în litigii relevă importanța activităților hotarnice, dar și diverse fațete ale procedurilor de judecată, cum ar fi aceea că se oferă posibilitatea angajării unui expert parte⁶¹.

Pentru actualul context istoric, modernizarea înregistrărilor în cadastru, registre funciare reprezintă o activitate indispensabilă. Lucrarea contribuie la actualizarea și păstrarea datelor privind oameni, locuri și fapte istorice.

O altă concluzie de actualitate a lucrării de doctorat o constituie importanța redescoperirii acestor documente în contextul actual, când sunt deschise foarte multe procese de revendicare a unor terenuri agricole. Cunoașterea trecutului unei moșii poate ajuta, în prezent, la înlăturarea riscului ca instanțele judecătorești să adopte hotărâri eronate, iar proprietarii de drept să își apere drepturile funciare. Teoretic și practic, etapa istorică în care aceste hărți și planuri de moșii au fost întocmite și folosite este cea în cursul căreia a fost constituită și desăvârșită România ca stat național modern și independent și relevă o fațetă a tranziției Țării Românești din perioada fanariotă spre o societate modernă.

Am abordat interdisciplinar izvoarele cartografice și istoriografia astfel încât prin analiza juridică a legislației care a reglementat instituția hotărniciei de-a lungul timpului, pentru clarificarea unor norme care au reformat cartografia cadastrală. Pentru înțelegerea nivelului de dezvoltare al hotărniciei am făcut evaluări statistice asupra datelor rezultate din cercetările documentare, dar și reprezentări grafice și sinteze în ceea ce le privește. Pentru că am dorit să redau un volum cât mai mare de informații referitoare la planurile de moșii aceasta într-un spațiu destul de restrâns,

⁶¹ A se vedea istoria procesului moșiei Pietroșani.

am folosit tabelele din anexele lucrării, unde, de asemenea, am prezentat și câteva imagini ale unor planuri de moșii care demonstrează complexitatea cartografiei cadastrale istorice.

Consider că lucrarea are un caracter original și vine cu o viziune nouă asupra instituției hotărniciei din Țara Românească. În studiul meu prezint activitățile de hotărnicire a fondului funciar din Țara Românească așa cum au fost realizate de boierii și inginerii hotarnici români și străini corelate cu evoluția lor istorică. Din cercetările documentare de arhivă, dar și alte investigații am reușit să identific un număr mare de planuri de moșii care au circulat separat de cărțile de hotărnicire, planuri inedite repertoriate care de acum pot fi folosite și pentru alte studii științifice. Până în prezent nu au existat studii mai aprofundate pe această nișă de cercetare pentru perioada de timp aleasă. Studiul meu vine să completeze imaginea problematicii relevată de ceilalți cercetători ale căror realizări istoriografice le-am prezentat. Prin studiile de caz prezentate, care au la bază planuri de moșii inedite, demonstrez importanța cartografiei cadastrale, atât pentru posesorii sau proprietarii de terenuri, dar și pentru statul român în reforma sa, pe drumul modernizării statale. Fără a avea pretenția că această lucrare a acoperit toate lacunele din cercetarea științifică a hotărniciei din Țara Românească, sunt convins că am adus o contribuție la cunoașterea unor aspecte inedite. Prin atingerea obiectivelor propuse consider că am rezolvat o problemă științifică importantă pentru acest domeniu de cercetare.

Rezultatele la care am ajuns prin această cercetare științifică prezintă importanță teoretică, dar sunt utile și în practica de fiecare zi a istoricilor, practicienilor dreptului, dar și altor cercetători din alte domenii care pot folosi datele și informațiile, aici prezentate, în studiile lor de analiză, sinteze sau eventuale monografii asupra unor personaje istorice sau locuri geografice. Aceste rezultate, împreună cu concluziile la care am ajuns, pot fi de un real folos în elaborarea unor lucrări de sinteză ce țin de istoria modernă a românilor în general; pentru dezvoltarea unor direcții noi de cercetare asupra hotărnicilor, pentru studii comparate de istorie cartografică cadastrală, sau pentru elaborarea unor lucrări de popularizare a istoriei naționale.

Listă lucrări publicate și prezentate

Conferințe științifice internaționale:

- *Romanian Agricultural Estates in the 18th and 19th Centuries* (15-16 mai 2014).
- *Cadastral Maps in the History of European States. A Comparative Study of Boundaries in Wallachia and other European States from the Eighteenth to the Nineteenth Centuries* (4-5 iunie 2015).
- *A Comparative Analysis of Modern European Cadastral Maps* (2-3 iunie 2016).
- *The evolution of land delimitation procedures as reflected in Pravilniceasca Condică and Legiuirea Caragea* (10- 11 iunie 2021).

Articole publicate:

- *Hotărnicia moșiei Boldești, **Analele Brăilei***, Serie nouă, an XIX, nr.19, ISSN 1223-9682, Editura Istros a Muzeului Brăilei, Brăila, 2019, pp. 305-322.
- *Modificări legislative aduse de Pravilniceasca Condică și Legiuirea Caragea în procedurile hotarnice din Țara Românească. Legislative Changes Introduced by Pravilniceasca Condică and Legiuirea Caragea in Land Delimitation Procedures in Wallachia. **Analele Universității „Dunărea de Jos” din Galați***, Seria 19, ISTORIE, Tom XXII, ISSN 1583-7181, Galați University Press, Galați, 2023, pp. 61-72.
- *Reforme în procedurile hotarnice adoptate prin Regulamentul Organic. Reforms in land delimitation procedures adopted by the Organic Regulations. **Danubius XLI***, Editura Muzeului de Istorie Galați, pISSN 1220-5052, eISSN 2392-7992, Galați, 2023, pp.223-236.

BIBLIOGRAFIE

IZVOARE DOCUMENTARE INEDITE

1. Colecția de planuri de moșii a Bibliotecii Academiei Române.
2. Colecția de planuri de moșii a Bibliotecii Naționale din România.
3. Colecția de planuri de moșii a Arhivelor Statului.
4. Colecția de planuri de moșii a Muzeului Național al Hărților și Cărții Vechi.

MANUSCRISE INEDITE DIN COLECȚII PRIVATE

1. Moșia Crovu din judeciul Dâmbovița, proprietatea bisericii Doamna Bălașa. Registru de triangulație și carnet de taheometrie.
2. Colecția de acte, documente juridice și hotarnice - familia Olănescu.
3. Colecția de acte, documente juridice și hotarnice – prințul D. B. Știrbey.

LEGISLAȚIE

1. Bul. Of. nr. 60 din 12 decembrie 1837.
2. Bul. Of. nr. 68 din 1 octombrie 1847.
3. Bul. Of. nr. 76 din 31 octombrie 1847.
4. Bul. Of. nr. 73 din 27 octombrie 1847.
5. Bul. Of. nr. 27 din 24 mai 1848.
6. Bul. Of. nr. 68 din 9 decembrie 1848.
7. Bul. Of. nr. 33 din 7 aprilie 1849.
8. Bul. Of. nr. 33 din 7 aprilie 1849.
9. Bul. Of. nr. 48 din 15 mai 1849.
10. Legea nr. 7/ 1996 privind cadastrul și publicitatea imobiliară.
11. Codul civil din 26 noiembrie 1864.
12. *Pravilniceasca condică 1780*, ediție critică, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1957.
13. *Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei*, Vol. I, textele puse în aplicare la 1 iulie 1831 în Valahia și la 1 ianuarie 1832 în Moldova, Colecțiunea vechilor legiuri administrative sub conducerea profesorilor Paul Negulescu și George Alexianu, Biblioteca Institutului de Științe Administrative al României, Întreprinderile Eminescu S. A., București, 1944.
14. *Tocmelile agricole în România. Legi și proiecte, însoțite de expuneri de motive și rapoarte, 1859 – 1907*, Institutul de arte grafice Carol Gobl, București, 1907.

IZVOARE DOCUMENTARE EDITE

1. *Acte judiciare din Țara Românească 1775 – 1781*, ediție întocmită de Gheorghe Cronț, Alexandru Constantinescu, Anicuța Popescu, Theodora Rădulescu, Constantin Tegăneanu, din colecția *Adunarea izvoarelor vechiului drept românesc scris*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1973.
2. *Acte și documente relative la hotărnicia moșiei Pietroșani a prințului D. B. Știrbey față de obștea locuitorilor împrăștiată pe această moșie*, tipărită la București în anul 1904.
3. *Analele Parlamentare ale României*, tomul IV, partea I (1833 - 1834), București, 1893.
4. *Documente privind istoria României (DIR). Răscoala din 1821*, vol. I, București, Editura Academiei Române, 1959.
5. *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea (DRA)*.
6. Mihordea, Vasile; Papacostea, Șerban și Constantiniu, Florin Constantiniu, *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea*, vol. I., Țara Românească, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1961.
7. Hurmuzaki, Eudoxiu, *Documente privitoare la istoria românilor*, Vol. XII, Stabilimentul Grafic „I. V. Socecu”, București, 1903.
8. *Documente turcești privind istoria României*, vol. 1, 1455 - 1774, întocmit de Mustafa A. Mehmed, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976.
9. *Domeniul domnesc în Țara Românească (sec. XIV – XVI)*, ediție îngrijită de Gheorghe Lazăr, Editura Enciclopedică, București, 1996.
10. *Monografia jud. Dolj*, dr. C. S. Nicolăescu – Plopșor, cu o prefață a dl. gral. Ioan N. Petrescu prefectul județului Dolj, *Izvoare demografice*, vol. II, partea II-a, *Catagrafia din 1831*, Arhivele Statului, Craiova, 1944.
11. *Monografia jud. Dolj*, dr. C. S. Nicolăescu – Plopșor, cu o prefață a dl. gral. Ioan N. Petrescu prefectul județului Dolj, *Izvoare demografice*, vol. III, *Catagrafia din 1831*, Arhivele Statului, Craiova, 1944.
12. Potra, George, *Tezaurul documentar al județului Dâmbovița (1418-1800)*, Comitetul de Cultură și Educație Socială al jud. Dâmbovița, Muzeul Județean Dâmbovița, 1972.

13. Vîrtosu, Emil și Vîrtosu, Ion, *Așezămintele Brâncovenești. O sută de ani de la înființare. 1838 – 1939*. Volum documentar comemorativ întocmit de Emil Vîrtosu și Ion Vîrtosu, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională București, 1938.

CATALOAGE, DICȚIONARE

1. Arhivele Naționale ale României, *Catalogul documentelor Țării Românești*, vol. IX, 1657 – 1659, Mitropolia Țării Românești, CLVIII/30, București, 2012.
2. *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers enciclopedic, București, 1998.
3. *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1858.
4. *Marele dicționar geografic al României*, alcătuit și prelucrat după dicționarele parțiale pe județe de George Ioan Lahovari, gen. C. I. Brătianu și Grigore G. Tocilescu, vol. 2, Societatea geografică română, Stabilimentul grafic J. V. Socecu, București, 1902.
5. *Marele dicționar geografic al României*, alcătuit și prelucrat după dicționarele parțiale pe județe de George Ioan Lahovari, gen. C. I. Brătianu și Grigore G. Tocilescu, vol. 4, Societatea geografică română, Stabilimentul grafic J. V. Socecu, București, 1902.
6. *Marele dicționar geografic al României*, alcătuit și prelucrat după dicționarele parțiale pe județe de George Ioan Lahovari, gen. C. I. Brătianu și Grigore G. Tocilescu, vol. 5, Societatea geografică română, Stabilimentul grafic J. V. Socecu, București, 1902.
7. Lecca, Octav-George, *Dicționar istoric, arheologic și geografic al României*, ediția îngrijită de I. Oprișan, Editura Saeculum I. O., București, 2012.
8. Academia Republicii Populare Române, Adunarea izvoarelor vechiului drept românesc scris, *Legiuirea Caragea*, Ediție critică, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1955.
9. [***], Academia Română, *Istoria Românilor*, Vol. V, *O epocă de înnoiri în spirit european (1601 – 1711/1716)*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2012.
10. [***], Academia Română, *Istoria Românilor*, Vol. VI, Editura Enciclopedică, București, 2003.
11. [***], Academia Română, *Istoria Românilor*, Vol. VII, Tom I, *Constituirea României moderne (1821-1878)*, Editura Enciclopedică, București, 2003.
12. [***], *România. Atlas istorico-geografic*, București, 1996.
13. [***], *Enciclopedia României*, Țara Românească, vol. II, Imprimeria Națională, București, 1938-1943.
14. [***], *Europa în oglinda cartografiei*, catalogul expoziției organizată de Muzeul Național Cotroceni în perioada 9 mai – 30 mai 2009, cu sprijinul Reprezentanței Comisiei Europene în România, consultant științific Măriuca Radu, 2009.
15. Ministerul Agriculturii și Domeniilor, *Istoric. Organizare. Realizări. Perspective*. Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Centrală, București, 1937.

LUCRĂRI GENERALE ȘI SPECIALE

1. Agachi, Alexei, *Țara Moldovei și Țara Românească sub ocupație militară rusă (1806 – 1812)*, Casa editorială Demiurg, Iași, 2008.
2. Apetrei, Cristian Nicolae, *Reședințele boierești din Țara Românească și Moldova în secolele XIV – XVI*, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 2009.
3. Aricescu, Constantin D., *Istoria revoluțiunii române de la 1821*, Editura Typographiei Române G. Chitiu și I. Theodorian, Craiova, 1874.

4. Aftodor, Ștefan, *Boierimea în Țara Românească. Aspecte politice și social-economice (1601-1654) de la epopeea lui Mihai Viteazul la epoca lui Matei Basarab*, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 2014.
5. Apostol, Stan, *Protectoratul Rusiei asupra Principatelor Române. 1774-1856. Între dominație absolută și anexiune*, București, Editura Saeculum I. O., 1999.
6. Băican, Vasile, *Geografia Moldovei reflectată în documentele cartografice din secolul al XVIII – lea*, Editura Academiei Române, București, 1996.
7. Bălcescu, Nicolae, *Opere, Scrieri istorice, politice și economice (1844 – 1852)*, ediție critică de Gheorghe Zane și Elena G. Zane, vol. I, Academia Română și Muzeul Național al Literaturii Române, București, 2017.
8. Bărbulescu, Mihai; Deletant, Dennis; Hitchins, Keith; Papacostea, Șerban și Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, ediție revăzută și adăugită, București, Editura Corint, 2007.
9. Berindei, Dan, *Revoluția română de la 1821*, Editura Academiei Române, București, 1991.
10. Berindei, Dan, *Românii și Europa. Istorie, societate, cultură. Vol. I. Secolele XVIII – XIX*, Editura Museion, București, 1991.
11. Berindei, Dan, Adăniloie, Nicolae, *Reforma agrară din 1864*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967.
12. Boicu, Leonid, *Scrieri istorice alese, Principatele române în relațiile politice internaționale*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2011.
13. Bora, Gheorghe, *Topografia în campanie*, curs de topografie, partea a III-a, Tipografia revistei geniul, București, 1931.
14. Brăescu, Ion, *Măsurătoarea pământului la români, din vechime până la punerea în aplicare a sistemului metric*, Atelierele Grafice Socec, București, 1913.
15. Brezoianu, Ioan, *Vechile instituțiuni ale României (1327-1866), cu un appendice extras din mai multe sute de chrisobului, spre împiedirea chronologiei a domnitorilor Țării românești, pe secolii XIV, XV și XVI*. Tipografia Ștefan Mihăilescu, București, 1882.
16. Bulat, T. G., *Contribuțiuni documentare la istoria Olteniei secolul XVI, XVII și XVIII*, Tipografia societății anonime Viitorul Vâlcei, 1925.
17. Cantacuzino, Mihail Cantacuzino și Iorga, Nicolae, *Genealogia Cantacuzinilor*, Editura Institutul de Arte grafice și Minerva, 1902.
18. Câlția, Simion, *Așezări urbane sau rurale? Orașele din Țările Române de la sfârșitul secolului al 17-lea la începutul secolului al 19-lea*, Editura Universității din București, București, 2011.
19. Căndea, Ionel, *Mănăstirea Măxineni*, ediția a 2-a, rev., Editura Istros a Muzeului Brăilei, Brăila, 2012.
20. Cernea, Emil și Molcuț, Emil, *Istoria statului și dreptului românesc*, Editura Șansa, București, 1996.
21. Cernea, Emil și Molcuț, Emil, *Istoria statului și dreptului românesc*, Universul Juridic, București, 2006.
22. Chefani-Pătrașcu, Steluța, *Moșieri teleormăneni (1864 – 1949). Mărire și decădere*, publicațiile Muzeului Județean Teleorman, VI, Editura Renaissance, București, 2011.
23. del Chiaro Fiorentino, Anton Maria, *Revoluțiile Valachiei*, în românește de S. Cristian cu o introducere de N. Iorga, Iași, 1929.
24. Cliveti, Gheorghe, *Izvoarele și metodologia istoriei relațiilor internaționale. Concepții istoriografice. Principalele surse documentare* (Curs special de istorie modernă universală), Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 2015 – 2016.
25. Constantinescu, Miron; Daicoviciu, Constantin; Pascu, Ștefan, ș.a., *Istoria României. Compendiu*, Editura didactică și pedagogică, București, 1969.
26. Constantiniu, Florin, *Relațiile agrare din Țara Românească în secolul al XVIII-lea*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1972.

27. Corfus, Ilie, *Agricultura Țării Românești în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969.
28. Corfus, Ilie, *L'évolution de l'économie agraire en Valachie à l'époque moderne*, articol publicat în „Nouvelles études d'histoire”, Editura Academiei, București, 1975.
29. Creangă, George D., *Proprietatea rurală și cheștiunea țărănească*, București, 1905.
30. Cristoceia, Spiridon, *Orașul Brăila în catagrafia din anul 1838*, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 2012.
31. Dima-Drăgan, Corneliu și Bacăru, Livia, *Constantin Cantacuzino Stolnicul (Un umanist român)*, Editura Albatros, București, 1970.
32. Djuvara, Neagu, *Între Orient și Occident. Țările Române la începutul Epocii Moderne (1800 - 1848)*, Editura Humanitas, București, 1995.
33. Donat, Ion, *Domeniul domnesc în Țara Românească (sec. XIV – XVI)*, ediție îngrijită de Gheorghe Lazăr, Editura Enciclopedică, București, 1996.
34. Dobrogeanu-Gherea, Constantin, *Scrieri social-politice*, ediția D. Hurezeanu, București, Editura politică, 1968.
35. Dobrogeanu-Gherea, Constantin, *Neoioabăgia. Studiu economic-sociologic al problemei noastre agrare*, Editura Librăriei Socec & Comp., Societate Anonimă, București, 1910.
36. Gl. lt. ing. Dragomir, Vasile și col. dr. ing. Rotaru, Marian, *Mărturii geodezice. Tradiții și actualitate*, București, Editura Militară, 1986.
37. Filitti, Ioan Constantin, *Opere alese - proprietatea solului în Principatele române până la 1864*, Editura Eminescu, București, 1985.
38. Filitti, Ioan Constantin, *Domniile române sub Regulamentul organic, 1834-1848*, Librăriile Socec și Sfetea, București, 1915.
39. Filitti, Ioan Constantin, *Arenda moșilor în Muntenia, la 1831 și 1833*, București, 1932.
40. Filitti, Ioan Constantin, *Frământările politice și sociale în Principatele române de la 1821 la 1848*, București, 1932.
41. Fotino, G., *Încercări de vechi drept românesc*, Craiova, 1925.
42. Geiss, Imanuel, *Istoria lumii: din preistorie până astăzi*, ediția 3-a revizuită și adăugită, Editura ALL Educațional, București, 2012.
43. Georgescu, Valentin, *Bizanțul și instituțiile românești până la jumătatea secolului al XVIII-lea*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980.
44. Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, vol. III, Partea I, De la moartea lui Mihai Viteazul până la sfârșitul epocii fanariote (1601-1821), Fundația Regală pentru literatură și artă, București, 1942.
45. Giurescu, Constantin C. și Giurescu, Dinu C., *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, Editura Albatros, București, 1971.
46. Giurescu, Constantin C., *Contribuții la istoria științei și tehnicii românești în secolele XV - începuturile secolului XIX*, Editura Științifică, București, 1973.
47. Giurescu, Constantin C., *Viața și opera lui Cuza Vodă*, Editura Științifică, București, 1966.
48. Giurescu, Constantin C., *Studii de istorie socială. Vechimea rumâniei în Țara Românească și legătura lui Mihai Viteazul. Despre rumâni. Despre boieri*, Ediția a doua revăzută și adăugită de Constantin C. Giurescu, Editura Universul S. A., București, 1943.
49. Giurescu, Dinu C., *Țara Românească în sec. XIV – XV*, Editura Științifică, București, 1973.
50. Haret, Spiru, *Act de hotărnicie a moșiei Șchiopeni*, București, 1894.
51. Herodot, *Istoriei*, vol.2, IV, Editura Științifică, 1961.
52. Hlihor, Constantin, *Geopolitica și geostrategia în analiza relațiilor internaționale contemporane: considerații teoretice și metodologice*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” București, 2005.
53. Holban, Maria; Alexandrescu, M. M.; Bulgaru, Dersca și Cernovodeanu, Paul, *Călători străini despre Țările Române*, Vol. VIII, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.

54. Holban, Maria; Alexandrescu, M. M.; Bulgaru, Dersca; Cernovodeanu, Paul și Totoiu, Ion, *Călători străini despre Țările Române*, Vol. X, Partea a II-a, Editura Academiei Române, București, 2001.
55. Iliescu, Theodor, *Regulamentul hotărnicilor adnotat*, Atelierele grafice Socec, București, 1912.
56. Ionașcu, Ion, *Biserici, chipuri și documente din Olt*, vol. I, cu 43 ilustrațiuni, prefață de profesor Nicolae Iorga, Editura Ramuri, Craiova, 1934.
57. Ionescu dela Brad, Ion, *Opere*, editate de Societatea inginerilor agronomi cu un studiu introductiv de prof. Ghe. Ionescu – Șișești, vol. I, Imprimeriile Curentul S. A. R., București, 1943.
58. Iordache, A. și Stan, A., *Apărarea autonomiei. Principatelor române (1821-1859)*, București, Editura Academiei, 1987.
59. Iorga, Nicolae, *Istoria poporului românesc*, București, 1985.
60. Iorga, Nicolae, *Istoria învățământului românesc*, Editura Casei Școalelor, București, 1828.
61. Iorga, Nicolae, *Istoria comerțului românesc. Epoca mai nouă*, ed. a 2-a, Tiparul Românesc, București, 1925.
62. Iorga, Nicolae, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, Editura Ministeriului de Instrucție, vol. I, București, 1901.
63. Iorga, Nicolae, *Constatări istorice cu privire la viața agrară a românilor*, Atelierele grafice Socec, București, 1908.
64. Iorga, Nicolae, *Cei d'întâiu ani în noua Brăilă românească (1832 – 1866). Istorie și documente. Pentru o sută de ani de la întemeierea orașului*, București, 1929.
65. Isar, Nicolae, *România sub semnul modernizării. De la Alexandru Ioan Cuza la Carol I (1859 – 1914)*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universitară, 2017.
66. Iscru, Gheorghe D., *Introducere în studiul istoriei moderne a României*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
67. Iscru, Gheorghe D., *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu*, Editura Albatros, București, 1982.
68. Iscru, Gheorghe D., *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Casa de editura și librărie Nicolae Bălcescu, București, 1996.
69. *Istoria României*, vol. III, coord. Paul Constantinescu – Iași, Emil Condurachi, Constantin Daicoviciu, Andrei Oțetea, D. Prodan, M. Berza, Editura Academiei Române, București, 1964.
70. Ivaniuc, Florența, *Instituția hotărniciei în Țara Românească secolele al XIV-lea – al XVIII-lea*, Editura Academiei Române, București, 2003.
71. Lazăr, Mariana, *„Spre folosul acestei sfinte case”. Constituirea și evoluția domeniului Mănăstirii Cotroceni (Secolele XVII-XIX)*, Editura Istros, Brăila, 2012.
72. Lecca, Octav-George, *Familiile boierești române. Istorie și genealogie* (după izvoare autentice), cu adnotări, completări și desene de Mateiu Caragiale, 1899, ediție de Alexandru Condeescu, Editura Libra, Muzeul Literaturii Române, București, retipărită în anul 1999.
73. Lecca, Octav-George, *Genealogia a 100 de case din Țara Românească și Moldova*, București, 1911.
74. Lemny, Ștefan, *Sensibilitate și istorie în secolul XVIII românesc*, Editura Meridiane, București, 1990.
75. Macovescu, George, *Gheorghe Lazăr*, Editura Albatros, București, 1973.
76. Marinache, Oana, *Reședințele Știrbey din București și Buftea: arhitectura și decorația interioară*, Editura ACS, colecția monografii, 2013.
77. Missail, Gheorghe, *Originile legislațiunei române*, București, 1865.
78. Mircea, Ion Radu, *Un neam de ctitori olteni: Boierii Drăgoești*, Tipografia sfintei mitropolii a Olteniei, Craiova, 1944.

79. Murgescu, Bogdan, *Țările Române între Imperiul Otoman și Europa creștină*, Editura Polirom, Iași, 2012.
80. Năstase, Anton, *Cartografie – Topografie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.
81. Năstase, Anton și Osaci-Costache, Gabriela, *Topografie. Cartografie*, Ediția a II-a revăzută, București, Editura Fundației România de Măine, 2005.
82. Onciul, Dimitrie, *Din Istoria României*, București, 1914.
83. Oprescu, Carmen și Neagoe, Claudiu, *Spațiul românesc în epoca lui Constantin Brâncoveanu*, Editura Ars Docendi, Universitatea București, București, 2014.
84. Pamfile, Tudor, *Agricultura la români*, în *Academia Română. Din viața poporului român, culegeri și studii* ; XVI, Atelierele grafice Socec, București, 1913. (capitolul final denumit *Măsurătoarea pământului*, pp. 229 - 234).
85. Panaiteșcu, Petre P., *Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova: orânduirea feudală*, Editura Academiei, București, 1964.
86. Panaiteșcu, P. Petre, *Interpretări românești, Studii de istorie economică și socială*, Ediția a II-a, Editura Enciclopedică, București, 1994.
87. Papacostea, Victor, *Un observator prusian în țările române acum un veac*, București, 1942.
88. Papacostea, Șerban, *Oltenia sub stăpânirea austriacă (1718 – 1739)*, Editura Enciclopedică, București, 1998.
89. Pascu, Giorge, *Călători străini în Moldova și Muntenia în secolul al XVIII. Carra, Bauer și Struve*, Institutul de arte grafice BRAWO, Iași, 1940.
90. Pascu, Giorge, *Istoria literaturii române din sec. XVIII*, Vol. 1, Cronicarii moldoveni și munteni, Editura Librăriei Socecu & Co, București, 1926.
91. Ploeșteanu, Grigore, *Românii în conștiința Europei*, Studii și articole, I, Târgu Mureș, 1994.
92. Popescu-Spineni, Marin, *România în izvoare geografice și cartografice. Din antichitate până în pragul veacului nostru*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1978.
93. Potra, George, *Petrache Poenaru. Ctitor al învățământului în țara noastră. 1799 – 1875*, Editura Științifică, București, 1963.
94. Potra, George și Simache, Nicolae, *Contribuții la istoricul orașelor Ploiești și Târgșor (1632 - 1857)*, Comitetul de Cultură și Artă al Județului Prahova și al Municipiului Ploiești, Ploiești, 1970.
95. Potra, George, *Din Bucureștii de altădată*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981.
96. Rădulescu, Mihai Sorin, *Genealogia românească. Istoric și Bibliografie*, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 2000.
97. Răuțescu, Ioan, *Mănăstirea Aninoasa*, Câmpulung-Muscel, 1933.
98. Râșcanu, Theodor, Catalogul expoziției - eveniment „*Nobilimea Moldovei – Genealogie și Heraldică*”, Chișinău, 2007.
99. Rosetti, Radu, *Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova*, Atelierele grafice Socec & Co, București, 1907.
100. Rosetti, Radu, *Pentru ce s-au răsculat țărani*, Atelierele grafice Socec & Co., 1907.
101. Săndulache, Al. și Sficlea, Victor, *Cartografie - topografie*, Ediția a doua, Editura Didactică și pedagogică, București, 1970.
102. Scafeș, Cornel I. și Zodian, Vladimir, *Grigore al IV-lea Ghica (1822 – 1828)*, Editura Militară, București, 1986.
103. Seișanu, Romulus, *Principiul naționalităților*, București, Editura Albatros, 1966.
104. Sherman, Russell, *Rusia, 1815 – 1881*, Editura Bic ALL, București, 2001.
105. Stahl, H. H., *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, vol. I, III, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1958.

106. Stahl, Henri H., *Contribuții la studiul satelor devalmașe românești. Structura internă a satelor devalmașe libere*, vol. II, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1958.
107. Stanciu, Ion și Oncescu, Iulian, *Românii în timpurile moderne. Reperele unei epoci*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2004.
108. Stanciu, Ion Gheorghe, *O istorie a pedagogiei universale și românești până la 1900*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1977.
109. Stoenescu, Dem. D., *Vechile Legiuri Românești, Legiuirea Caragea*, Craiova, Tipografia Fane Constantinescu Instalație cu electricitate, 1905, după ediția din 1818.
110. Stoicescu, Nicolae, *Cum măsurau strămoșii. Metrologia medievală pe teritoriul României*, cu o introducere despre metrologia antică de acad. Em. Condurachi, Editura Științifică, București, 1971.
111. Stoicescu, Nicolae, *Sfatul domnesc și marii dregători din Tara Românească și Moldova (sec. XIV – XVII)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968.
112. Stroia, Marian, *Românii la confluența europeană în secolul al XVIII – lea. De la Campania de la Prut la Revoluția Franceză (1711 - 1789)*, Editura Semne, București, 2004.
113. Sturdza, Mihai Dim., *Familii boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică*. Vol. I, Abaza - Bogdan. Coordonator și coautor Mihai Dim. Sturdza, Editura SIMETRIA, București, 2004.
114. Sturdza - Scheianu, Dimitrie C., *Acte și legiuri privitoare la chestiunea țărănească*, I, București, 1907.
115. Tudor (Badea), Andreea-Mihaela, *Biblioteca Mavrocordaților în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Contribuții în baza catalogului inedit din manuscrisul românesc 603 (B.A.R.)*, Teză de doctorat la Universitatea "Dunărea de Jos" Galați, Facultatea de istorie, filozofie și teologie, Coordonator științific: Prof. univ. dr. Ionel Căndea, 2015, manuscris nepublicat.
116. Urechia, V. A., *Istoria românilor*, seria 1800 – 1834, tomul al XI-lea, Tipografia și fonderia de litere Thoma Basilescu, București, 1900.
117. Van Loon, Hendrik Willem, *Istoria artelor*, Editura Națională Gheorghe Mecu, București, 1944.
118. Vasiliu-Năsturel, Petre, *Neamul Boerilor Pârșcoveni și încuscrirea lor cu Cantacuzinii din ramura marelui spătar Drăghici Măgureanul*, București, 1906.
119. Vitcu, Dumitru, *Diplomații unirii*, București, Editura Academiei, 1979.
120. Vârtosu, Emil și Vârtosu, Ion, *Așezămintele brâncovenești. O sută de ani dela înființare. 1838 – 1938*, volum documentar, documente pentru istoria bisericii, școalei și azilului Domnița Bălașa, precum și a spitalului brâncovenesc, Epitropia Așezămintelor Brâncovenești, București, 1938.
121. Vîrtosu, Emil, *Mărturii noi din viața lui Tudor Vladimirescu*, Cartea Românească, București, 1941.
122. Xenopol, Alexandru Dimitrie, *Războaiele dintre ruși și turci și înrăurirea lor asupra Țărilor Române*, București, Editura Albatros, 1999.
123. Xenopol, Alexandru Dimitrie, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, ed. a III-a, îngrijită de I. Vlădescu, București, vol. III.
124. Xenopol, Alexandru Dimitrie, *Istoria Românilor din Dacia Traiană. De la întemeierea Țărilor Române până la moartea lui Petru Rareș, 1546*, text stabilit de Nicolae Stoicescu și Maria Simionescu, note, comentarii, prefață, indice și ilustrația de Nicolae Stoicescu, Ed. a IV- a, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

125. Xenopol, Alexandru Dimitrie, *Istoria românilor din Dacia Traiană. Istoria Țărilor Române dela pacea de București până la răsturnarea fanarioților. 1812 – 1821*, vol. X, ediția a III-a, Editura Cartea românească, București, 1929.
126. Zane, Gheorghe, *Studii*, Editura Eminescu, București, 1980.

ARTICOLE

1. Bălașa, Dumitru, *Oameni și fapte din istoria localității Olănești*, articol în revista *Buridava. Studii și materiale*, editată de Muzeul Județean Vâlcea „Aurelian Sacerdoțeanu”, nr. 4/1982, pp. 101 - 109.
2. Berindei, Dan, „*Urmașii lui Constantin Brâncoveanu și locul lor în societatea românească. Genealogie și istorie*”, în Paul Cernovodeanu, Florin Constantiniu, *Constantin Brâncoveanu*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1989.
3. Filitti, Ioan Constantin, *Catagrafia oficială de toți boierii Țării Românești la 1829*, publicată în *Revista Arhivelor*, Nr. 5, vol. II, Anul 1928 - 1929, Tipografia Curții Regale F. Göbl & Fii, București.
4. Filitti, Ioan Constantin, *Scrisori inedite ale lui Petrache Poenaru privitoare mai ales la Institutul Lazaro – Oțetelișanu din Craiova*, în *Arhivele Olteniei*, nr. 74-76, Anul XIII, iulie – decembrie 1934, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1934, pp. 266 – 276, 355 - 422.
5. Filitti, Ioan Constantin, *Evoluția claselor sociale în trecutul Principatelor române*, în *Arhiva pentru știință și reformă socială*, Anul V, nr. 1 -2, 1924, pp. 71 - 114.
6. Gaiță, Alexandru și Ifrim, Marin, *Din trecutul satelor buzoiene – Istoria localității Vadu Sorești*, articol în *Opinia*, 24 iulie 2014, articol on-line, <http://opiniabuzau.ro/>. [Accesat 21 mai 2023].
7. Georgescu, Florian, *Marele plan al orașului București ridicat de maiorul Borroczyn între 1844 – 1846*, articol în revista *Materiale de istorie și muzeografie*, 1964, editată de Muzeul de istorie a orașului București, pp. 39 – 80.
8. Gheorghiu, Teodor Octavian, *Epoca lui Constantin Brâncoveanu, etapă de maturizare a urbanisticii medievale sud-carpătice. Câteva studii de caz*. Articol în volumul editat de Carmen Oprescu și Claudiu Neagoe, *Spațiul românesc în epoca lui Constantin Brâncoveanu*, Editura Ars Docendi, Universitatea București, București, 2014, pp. 43 - 81.
9. Giurescu, Constantin C., *Suprafața moșiilor mănăstirești secularizate la 1863*, în *Studii*, XII, 1954, 2, p. 155.
10. Iancovici, S., *Tudor Vladimirescu. Documente și date noi*, articol *Revista arhivelor* nr. 2, anul XLVII, vol. XXXII, București, 1970, pp. 569 – 597, pp. 569 - 597.
11. Iorga, Nicolae, *Contribuții la istoria învățământului în țară și în străinătate (1780 - 1830)*, conferință susținută de Nicolae Iorga ca membru corespondent al Academiei Române în data de 9 iunie 1906, publicată în *Analele Academiei Române*, Tom XXIX - Memoriile Secției Literare, pp. 33 - 58 .
12. Papacostea, Șerban, *Contribuții la problema relațiilor agrare în Țara Românească în prima jumătate a secolului al XVIII-lea*, articol apărut în *Studii și materiale de istorie medie (SMIM)*, III, București, 1959, pp. 233 - 323.
13. Perianu, Radu I., *Planul orașului Brăila din 10 mai 1830 din În amintirea lui Constantin Giurescu la douăzeci și cinci de ani de la moartea lui (1875 - 1918)*, București, 1944, p. 387 – 390.
14. Plugaru, Eugen, *Evoluția dreptului românesc în perioada 1700 - 1923*, articol în volumul periodic *NOEMA* editat de Academia Română, Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii, Gorun Manolescu Editor, vol. II, nr. 1, 2003, p.165.
15. Popescu, Mihail, *Din trecutul învățământului la Craiova, Documente privitoare la începuturile școalelor din Craiova*, în *Arhivele Olteniei*, nr. 56 - 58, Anul X, iulie - decembrie 1931, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1934, pp. 347 - 402.

16. Maxim, Mihai, *Teritorii românești sub administrație otomană în secolul al XVI-lea, I și II*, în *Studii. Revista de Istorie*, 1983, nr. 8, pp. 802 - 817 și *Studii. Revista de Istorie*, 1983, nr. 9, pp. 879 - 890.
17. Mitu, Narcisa Maria, *Modernizarea lumii rurale în timpul regelui Carol I: situația Domeniilor Coroanei Regale (1884-1947)*, articol în *Arhivele Olteniei*, Serie nouă, nr. 22/2008, Editura Academiei Române, 2008, pp. 135 - 146.
18. Mototolescu, Dumitru D., *Jurământul cu brazda în cap întrebuințat la hotărnicii în dreptul vechiu românesc*, studiu apărut în *Revista pentru istorie, arheologie și filologie* organ al Societății Istorice Române, patronată de Em. E. Kretzulescu, vol. XVI, Editura Cartea Românească, București, 1922, pp. 199 - 223.
19. Nicula, Dana-Roxana, *Familia Boierilor Pârșcoveni (Genealogie și domeniu funciar)*, articol susținut la Sesiunea de comunicări „Țara Bârsei” – 27-28 aprilie 2017, *Istorie și Memorialistică în secolele XVIII-XX*, publicat în revista de cultură *Țara Bârsei*, editată de Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov, 2017, pp. 39 - 49.
20. Obedeau, C. V., *Marile Familii Românești date de istoricul Sulzer*, în *Arhivele Olteniei*, anul II, nr. 7, mai - iunie 1923, pp. 195 - 197.

BIBLIOGRAFIE SPECIALITATE ÎN LIMBA ENGLEZĂ, SPANIOLĂ ȘI FRANCEZĂ

1. Alimento, Antonella, *Imiter un projet utile, c'est rendre service à l'État dont on est membre: la fortune des cadastres italiens dans la France de la deuxième moitié du XVIIIe siècle*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 221 - 246.
2. Babeuf, François Noël, *Cadastre perpétuel ou Démonstration des procédés convenables à la formation de cet important ouvrage, pour assurer les principes de l'Assiette & de la Répartition justes & permanentes, & de la perception facile d'une contribution unique, tant sur les possessions territoriales, que sur les revenus personnels ; Avec l'exposé de la Méthode d'arpentage de M. Audiffred , par son nouvel instrument, dit graphomètre-trigonométrique ; Dédié à l'Assemblée nationale*, Paris, Garnery et Volland, tous les marchands de nouveautés ; Versailles, Blaizot, 1789, XLVI-192 p.. Lucrare reeditată după ediția din 1794 - [par F.-N. Babeuf et J. P. Audiffred], 1995 [document électronique : reprod. de l'éd. de 1794].
3. von Bauer, Friedrich Wilhelm, *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie, 1778*, avec un *Prospectus d'un atlas Géographique et militaire de la dernière guerre entre la Russie et la Porte Ottomane*, a Francfort et Leipsic, chez Henry – Louis Broenner, Paris, 1778.
4. Bloch, Marc, *Les plans parcellaires*, în *Anales d'Histoire Economique et Sociale*, pp. 60 - 70.
5. Bourillon, Florence, *À propos de la représentativité du cadastre, les contributions directes et le cadastre parisien au XIXe siècle*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 369 - 391.
6. Camarero Bullón, Concepción, *Les trois cadastres de l'Espagne du XVIIIe siècle: introduction, contexte, objectifs, méthodes et résultats*, în *De l'estime au cadastre en Europe. Les systèmes cadastraux aux XIXe et XXe siècles*, pp. 147 - 217.
7. Buisman, Frank Keverling, *La création du cadastre aux Pays-Bas dans la première moitié du XIXe siècle*, în *De l'estime au cadastre en Europe. Les systèmes cadastraux aux XIXe et XXe siècles*, pp. 47 - 72.
8. Bulgarelli Lukacs, Alessandra, *Les dynamiques internes de la politique économique : groupes de pression, pouvoir de négociation et tradition dans le cadastre du royaume de Naples au XVIIIe siècle*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 325 - 337.

9. Chauvard, Jean-François, *Les catastici vénitiens de l'époque moderne. Pratique administrative et connaissance du territoire*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 419 - 454.
10. Clergeot, Pierre, *Le recueil méthodique de 1811*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, p. 167 – 173.
11. *Idem*, *La diversité des cadastres*, în *De l'estime au cadastre en Europe. Les systèmes cadastraux aux XIXe et XXe siècles*, pp. 19 - 20
12. Crandall, Charles L., *Text-book on geodesy and least squares, prepared for the use of civil engineering students*, Cornell University, First Edition, Second Thousand. New York, John Wiley & Sons, London: Chapman & Hall, Limited, 1907. Engineering Library Copyright, 1906 by Charles L. Crandall, p. 7. Repub. 2013.
13. Devigne, Sylvie, *La Commission extraparlamentaire du cadastre de 1891 à 1905 : le projet de transformation du cadastre français en cadastre juridique*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 217 – 231.
14. Moreland, Carl și Bannister, David, *Antique Maps*, ediția a treia, Phaidon Press Limited, New York, 2010.
15. Dilke, Oswald A. W., *The Roman Land Surveyors. An introduction to the Agrimensores*, 1971, Newton Abbot: David and Charles.
16. Dix, Thomas, *A treatise on land-surveying in seven parts*, ediția a 7-a adăugită și completată de Samuel Maynard, Londra, 1841.
17. Fotiadis, Piers, *The Strange Power of Maps. How maps work politically and influence our understanding of the world*, MSc dissertation, School of Sociology, Politics, and International Studies, University of Bristol, 2008/2009.
18. Garlopeau, Ambroise, *Le bornage au XIXe siècle : contribution historique à l'étude du droit de propriété*, thèse de doctorat, direction: Christine Mengès-Le Pape, soutenance en 2007, École doctorale Droit et Science Politique Pierre Couvrat, Université de Poitiers. *Le bornage en France au XIXe siècle*, Paris, Editions Publi-Topex, coordonnateur éditorial: Pierre Clergeot, responsable d'édition: Olivier Rochard, 2009, tome I și II (La mise en espace du droit de propriété).
19. de Gerbehaye, Claude de Moreau, *Bilan de la mise en œuvre du cadastre thérésien au Luxembourg (1765-1774)*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, Published on OpenEdition Books: 2021, p. 455 – 481.
20. Graziani, Antoine-Marie, *Du plan terrier au cadastre de la Corse : ruptures et continuités (1770-1880)*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 309 - 321.
21. Grinevald, Paul-Marie, *Prony et la création du cadastre, 1792-1797*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 151 – 165.
22. Guérout, Jean, *Origine et évolutions des plans domaniaux. În Espace français: Vision et aménagement, XVIe - XIXe siècles*, pp. 15 – 16, Archives Nationales, Paris, 1987.
23. Stuart Hall (ed.), *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, The Open University and Sage Publications Ltd, London, 2003.
24. Harley, J. B. și Woodward, David, *The History of Cartography*, vol. 1 - 6, The University of Chicago Press, 1987 - 2015.
25. Hewitt, Rachel, *Map of a Nation. A Biography of the Ordnance Survey*, Granta Books, London, 2011.
26. Iuliano, Marco, *Le cadastre de Naples et de sa province*, în *De l'estime au cadastre en Europe. Les systèmes cadastraux aux XIXe et XXe siècles*, pp. 309 - 322.
27. Jacob, Christian, Tom Conley (trans.), and Edward H. Dahl (ed.), *The Sovereign Map: Theoretical Approaches in Cartography throughout History*, The University of Chicago Press, Chicago, 2006.
28. Jaillard, Pierre, *Du cadastre napoléonien au cadastre numérisé*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 233 - 239.

29. Kain, Roger J.P. și Baigent, Elizabeth, *The Cadastral Map in the Service of the State*, The University of Chicago Press, 1992.
30. Larguier, Gilbert, *Normes, production et évolution des compoix terriens en Languedoc XVIe-XVIIIe siècle*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 339 - 372.
31. Lebeau, Christine, *Les cadastres des Habsbourg d'Autriche. État de conservation dans les fonds d'archives de l'administration centrale à Vienne*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 491 - 492.
32. Lebeau, Christine, *Échanger des modèles dans la République des administrateurs au XVIIIe siècle: des cadastres italiens au cadastre josphiste*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 247 - 263.
33. Legay, Marie-Laure, *L'État, les pouvoirs intermédiaires et la réforme cadastrale dans la France du XVIIIe siècle*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 373 - 389.
34. Nesbit, Anthony, *A complete treatise on practical land-surveying, in seven parts: designed chiefly for the use of schools and private students*, York, 1820.
35. Mikulski, Krzysztof, *Les registres de capitation des villes polonaises au XVIIIe siècle, source d'histoire sociale*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 559 - 569.
36. de Oliveira, Matthieu, *Un nouveau corps de fonctionnaires techniciens : les ingénieurs et géomètres du cadastre, 1800-1830*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 175 - 190.
37. Picazo, Maria Teresa Perez, *À défaut de cadastres ruraux dans l'Espagne des XIXe et XXe siècles: «Amillaramientos» et «Avances catastrales»*, în *De l'estime au cadastre en Europe. Les systèmes cadastraux aux XIXe et XXe siècles*, Under the direction of Florence Bourillon, Pierre Clergeot and Nadine Vivier, Vincennes, 2021, pp. 115 - 134.
38. Platonova, Natalia, *Les opérations cadastrales en Russie moscovite des XVIe et XVIIe siècles : buts, déroulement, résultats*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 57 - 80.
39. Le Roy Ladurie, Emmanuel, *Les compoix de Languedoc, une expérience d'historien*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 529 - 540.
40. Saigey, Jacques Frédéric, *Traité de métrologie ancienne et moderne, suivi d'un précis de chronologie, et des signes numériques*, Librairie classique et élémentaire de L. Hachette, Paris, 1834.
41. Schoonbaert, Sylvain, *Équité et division foncière à Bordeaux. Le cadastre et les contributions directes (1790-1848)*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 277 - 308.
42. Short, John Rennie, *The World Through Maps: A History of Cartography*, Firefly Books, Toronto, 2003.
43. Stein, Wolfgang Hans, *L'État de finance et les « familles » de cadastre en Allemagne à l'époque moderne*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, Under the direction of Mireille Touzery, 2021, pp. 81-116.
44. Stein, Wolfgang Hans, *Les trois âges du cadastre allemand : fiscalité, propriété, planification (l'exemple de la Rhénanie)*, în *De l'estime au cadastre en Europe. Les systèmes cadastraux aux XIXe et XXe siècles*, Under the direction of Florence Bourillon, Pierre Clergeot and Nadine Vivier, 2021, pp. 73-98.
45. Svatek, Petra, *Austria, thematic cartography from the 16th to 18th century*, IMCoS Jurnal, 130, Autumn 2012, pp.7 - 11.
46. Szántay, Antal, *Le relevé cadastral en Hongrie au temps de Joseph II*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 483 - 490.

47. Touzery, Mireille, *Le mariage de la carpe et du lapin : le cadastre de Haute-Guyenne, une initiative d'une assemblée provinciale en pays d'élections et de taille réelle, 1779-1789*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 391 – 416.
48. *Idem*, *Cadastres en Europe à l'époque moderne. Modèles continentaux et absence anglaise*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 1 – 8.
49. Travaglini, Carlo M., *Le cadastre de Rome*, în *De l'estime au cadastre en Europe. Les systèmes cadastraux aux XIXe et XXe siècles*, pp. 323 - 347.
50. Tschaen, Louis, *Le cadastre de la province d'Alsace (1760-1764). Initiative d'un intendant novateur*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 117-146.
51. de Vries, Jan, *The Dutch Rural Economy in the Golden Age*, NewHaven, Conn, Yale University press, 1974.
52. Vivier, Nadine, *Les débats sur la finalité du cadastre, 1814-1870*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 191 – 215.
53. Vujakovic, Peter, „Whatever Happened to the „New Cartography“?: the World Map and Development Mis-education”, *Journal of Geography in Higher Education*, vol. 26, no. 3, 2002.
54. Waquet, Jean-Claude, *Conclusions*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 571 - 579.
55. Wyczanski, Andrzej, *Vers le cadastre. L'évaluation du revenu agricole en Pologne (XVIe-XVIIIe siècles)*, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne*, pp. 541 - 558.

DOCUMENTE ELECTRONICE:

1. Anderson, Carolyn J., *Constructing the military landscape: the Board of Ordnance maps and plans of Scotland, 1689–1815*, teză de doctorat, University of Edinburgh, 2010, <https://era.ed.ac.uk/handle/1842/4598>.
2. Biblioteca digitală a Bucureștilor, disponibil la: <http://www.digibuc.ro/>.
3. Bibliothèque Nationale du France, disponibil la: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b5962803x.r=Indice%20Topografico%20del%20Principato%20di%20Valachia?rk=21459>. [Accesat 14 noiembrie 2016]
4. <http://www.cpa-bastille91.com/cartes-postales>. [Accesat 30 august 2023]
5. https://ro.wikipedia.org/wiki/Fi%C8%99ier:Cantacuzino_1700.jpg. [Accesat 7 septembrie 2023]
6. Articol „*Schița genealogică a boierilor Olănești*”, disponibil la: <http://www.scriub.com/istorie/SCHITA-GENEALOGICA-A-BOIERILOR75837.php>. [Accesat 26 septembrie 2023]
7. Vasile Radian, articol în *Memoria Oltului și Romanaților*, An. IV, nr.1 (35), ianuarie 2015, http://www.memoriaoltului.ro/reviste/revista_44.pdf. [Accesat 18 aprilie 2023]
8. Emil Petrovici, *Locul lui Ioan Bogdan în știința românească*, articol, citit pe http://macedonia.kroraina.com/rs/rs13_2.pdf, revista *Romanoslavica XIII*, Asociația slaviștilor din Republica Populară Româna, București, 1966, pp. 17 – 24 [Accesat 15 iulie 2023]
9. Camarero-Bullón, Concepción, FIG Working Week 2003, *The Cadastre in the 18th Century in Spain*, Paris, France, April 13-17, 2003, pp. 1 – 20. https://www.fig.net/resources/proceedings/fig_proceedings/fig_2003/PS_1/PS1_1_Camarero.pdf.
10. Valeria Costăchel, *Contribuția lui Ioan Bogdan la studiul instituțiilor medievale românești*, revista *Romanoslavica XIII*, Asociația slaviștilor din Republica Populară Română, București, 1966, pp. 55 – 63, citit pe http://macedonia.kroraina.com/rs/rs13_5.pdf. [Accesat 15 iulie 2023]
11. Marc Bloch, *Les plans parcellaires*, în *Annales d'histoire économique et sociale*, 1° année, N. 1, 1929, https://www.persee.fr/doc/ahess_0003-441x_1929_num_1_1_1039, pp. 60 -70.

12. Sébastien Savoy, *Le cadastre sarde, outil de construction de l'Etat moderne fiscal. Administration, propriétés et communautés en Savoie au XVIIIe siècle*, Doctoral Thesis, 2022. doi: 10.13097/archive-ouverte/unige:165972, University of Geneva (Paul Bairoch Institute)/ Institut d'histoire économique Paul Bairoch, Genève, <https://archive-ouverte.unige.ch/unige:165972>, 2021 – 2022.
13. *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne : Colloque des 4 et 5 décembre 2003*, Paris, Comité pour l'histoire économique et financière de la France, coll. « Histoire économique et financière de la France », 2007. (ISBN 978-2-11-094791-8)(<https://books.openedition.org/igpde/9578>).
14. Florence Bourillon, Nadine Vivier, *La mesure cadastrale. Estimer la valeur du foncier*. Presses universitaires de Rennes, Rennes, 2012, publicată în Open Edition Books: 2019, (<https://books.openedition.org/pur/113529>).
15. Paul Guichonnet, *Le cadastre savoyard de 1738 et son utilisation pour les recherches d'histoire et de géographie sociales*. Revue de géographie alpine, tome 43, n°2, 1955. pp. 255 - 298, https://www.persee.fr/doc/rqa_0035-1121_1955_num_43_2_1175 ;
16. Bernard Bonnin, La fiscalité monarchique en Dauphiné sous l'Ancien Régime : de la taille personnelle à la taille réelle. Parcellaires et péréquaire, în *De l'estime au cadastre en Europe. L'époque moderne : Colloque des 4 et 5 décembre 2003*, Paris, Comité pour l'histoire économique et financière de la France, coll. « Histoire économique et financière de la France », 2007. (ISBN 978-2-11-094791-8)(<https://books.openedition.org/igpde/9578>), pp. 511 - 527.
17. Bourillon, Florence, Corinne Jaquand, *La parcelle dans tous ses états*, Presses universitaires de Rennes, Rennes, Digital ISBN: 978-2-7535-8724-3, Series: Histoire, ISBN (Print version): 978-2-7535-8247-7, 2022. <https://books.openedition.org/pur/164833>.
18. Mireille Touzery, *La monarchie française et le cadastre au XVIIIe siècle : entre taille réelle et taille personnelle*, în volumul *Jarbuch für Europäische Verwaltungsgeschichte 13. Cadastre et état moderne en Italie, Espagne et France, 18e siècle*, Baden-Baden, 2001, p. 217-246. En ligne sur <https://u-pec.academia.edu/MireilleTOUZERY>.
19. Touzery, Mireille, *Beyond the Pyrenees: The French Bourbons and the impossible Cadastre*, *Revista CT Catastro*, no.46, decembre 2002, pp. 135 – 140. <https://www.catastro.hacienda.gob.es/documentos/publicaciones/ct/ct46/09.5%20Mireille%20Touzery.pdf>
20. Hennet, Albert Joseph Ulpian, *Recueil méthodique des lois, décrets, règlements, instructions et décisions sur le cadastre de la France, approuvé par le ministre des finances*, De l'Imprimerie Impériale, Paris, 1811. Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France. <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k96475008/f5.item.texteImage>
21. Ilera, Fernando Arroyo, *The Ensenada Cadastre and the Geographic Dictionary*, *Revista CT Catastro*, no.46, decembre 2002, pp. 155 – 159. <https://www.catastro.hacienda.gob.es/documentos/publicaciones/ct/ct46/09.7%20Fernando%20Arroyo.pdf>
22. Pierre Clergeot, *The Origins of the French General Cadastre*, International Federation of Surveyors, FIG Working Week 2003, Paris, 13 – 17 Aprilie, 2003, https://www.fig.net/resources/proceedings/fig_proceedings/fig_2003/PS_1/PS1_2_Clergeot.pdf.
23. Richard Oliver, *A short history of the Ordnance Survey of Great Britain*. The Charles Close Society. <https://ccs-web.s3.eu-west-2.amazonaws.com/HistoryOSGB.pdf>.
24. Land Registry Act 1862, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/25-26/53/enacted>.
25. Kain, Roger J. P., Elizabeth Baigent și David Fletcher, *Relevé cadastral en Angleterre et au Pays de Galles : la propriété privée, l'État et les plans manquants*, în *De l'estime au cadastre en Europe. Les systèmes cadastraux aux XIXe et XXe siècles*, under the direction of Florence Bourillon, Pierre Clergeot and Nadine Vivier, Publisher: Institut de la gestion publique et du

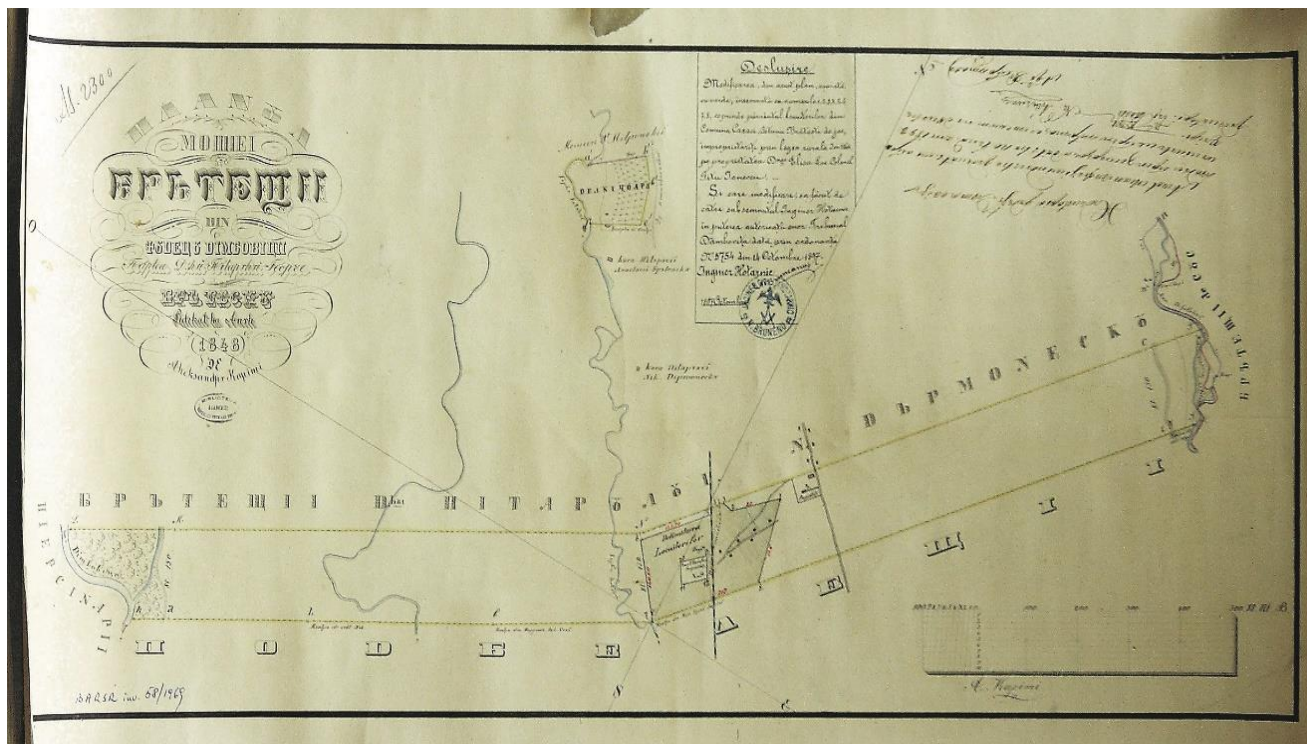
développement économique, Comité pour l'histoire économique et financière de la France, Place of publication: Vincennes, 2021, pp. 21 – 46. <https://books.openedition.org/igpde/10793>.

26. Segura, Antoni, *El cadastre: la seva historia (1715-1845) i la seva importància com a font documental*, Publicat per: Universitat de Barcelona, *Estudis d'Història Agrària*, 1983, num. 4, p. 129-143, <https://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/114419/1/054168.pdf>
27. Magdalena Jurkiewicz, L'ubica Hudecová, Peter Kysel', Przemysław Klapa, Monika Mika and Marek Ślusarski, A Comparison of Cadastre in Slovakia and Poland, *Slovak Journal of Civil Engineering*, Vol. 31, 2023, No. 1, pp.1 – 9. <https://sciendo.com/article/10.2478/sjce-2023-0001>

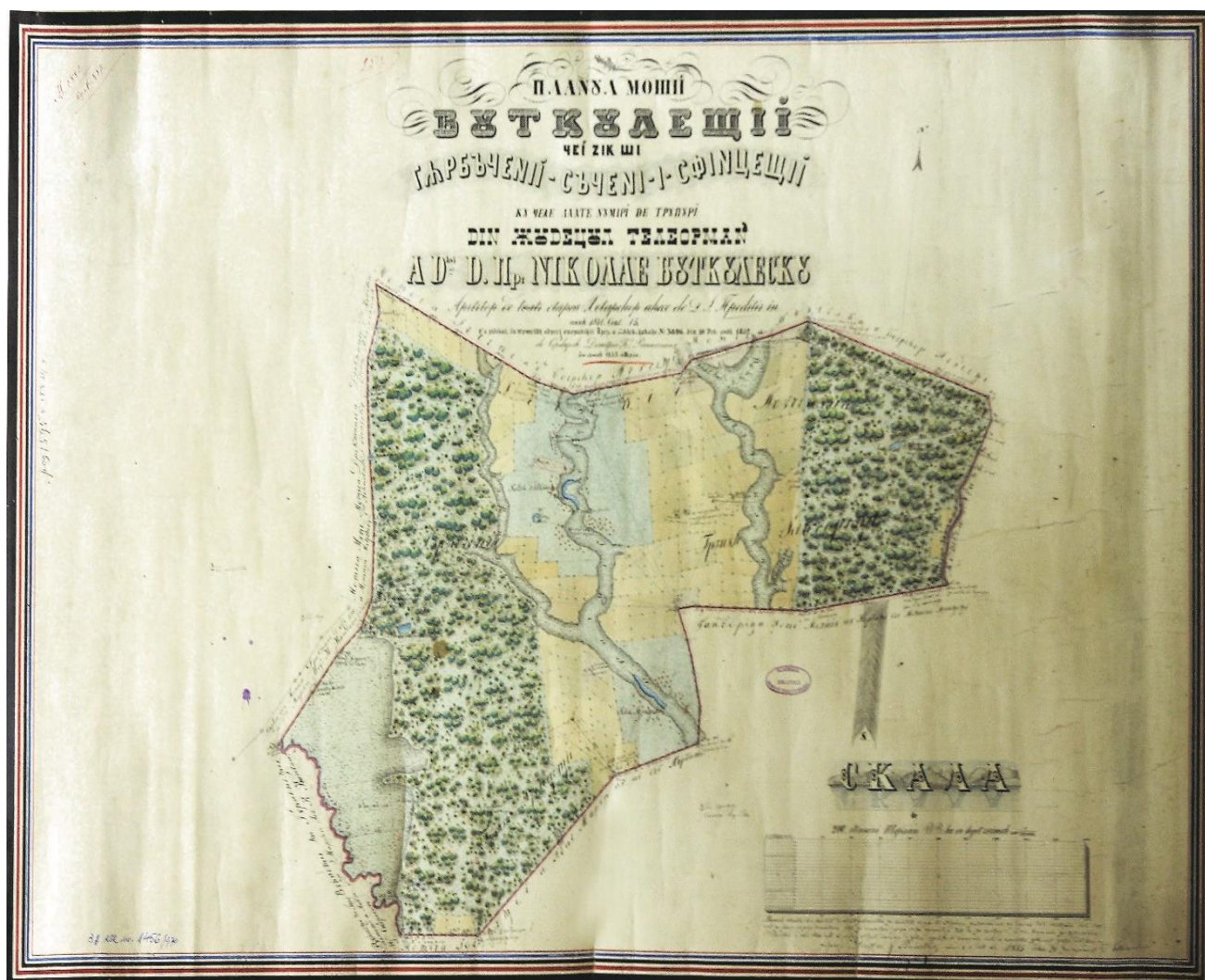
Surse de documentare imagini:

1. <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b5962803x.r=Indice%20Topografico%20del%20Principato%20di%20Valachia?rk=21459>
2. <http://www.cpa-bastille91.com/cartes-postales>

Extras din Anexe:

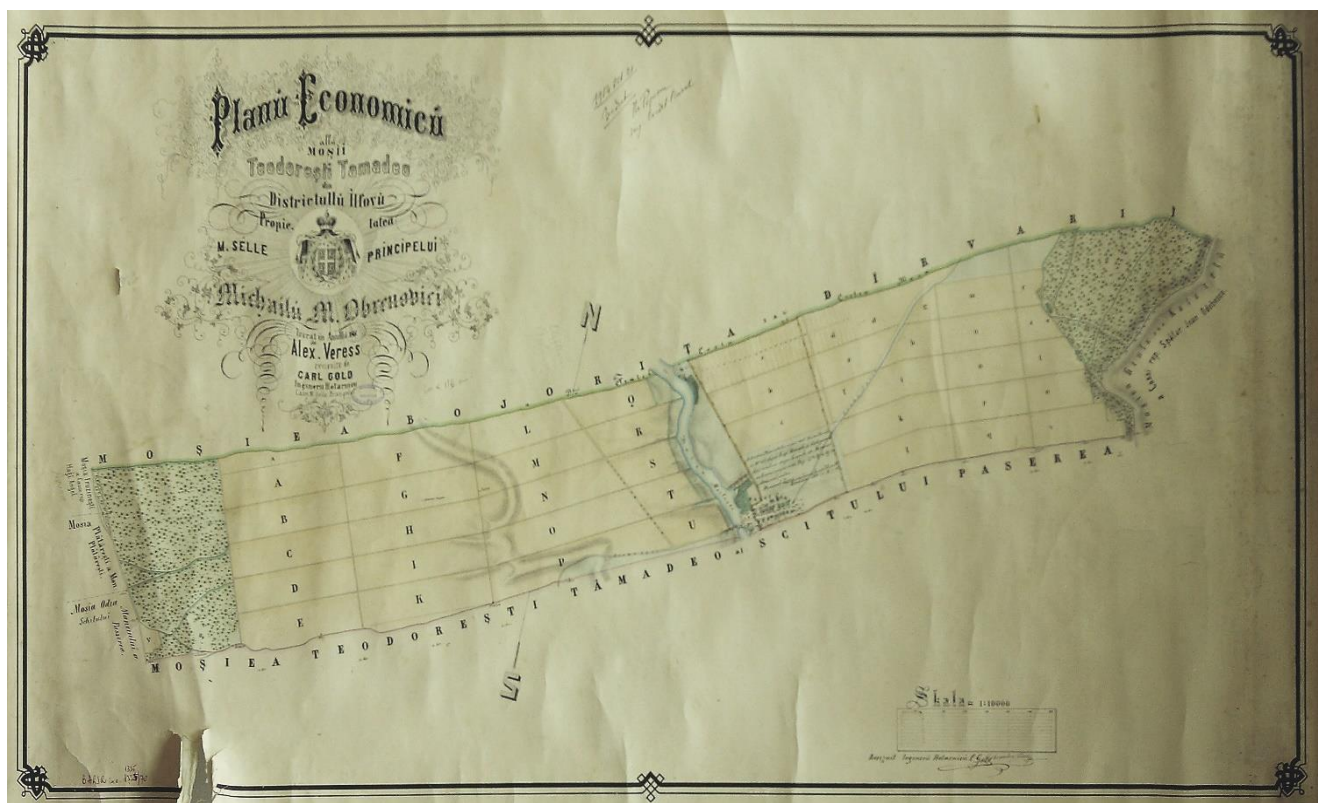
Planul moșiei Brăteșii din jud. Dâmbovița ridicat în 1848, proprietatea pitar Gheorghe Brătescu, ing. Alecsandru Karimi. B. A. R., Colecția cabinetului de hărți, Pl. m. 58. Brătești. V. detalii Anexa 1, jud. Dambovita, nr. 105.

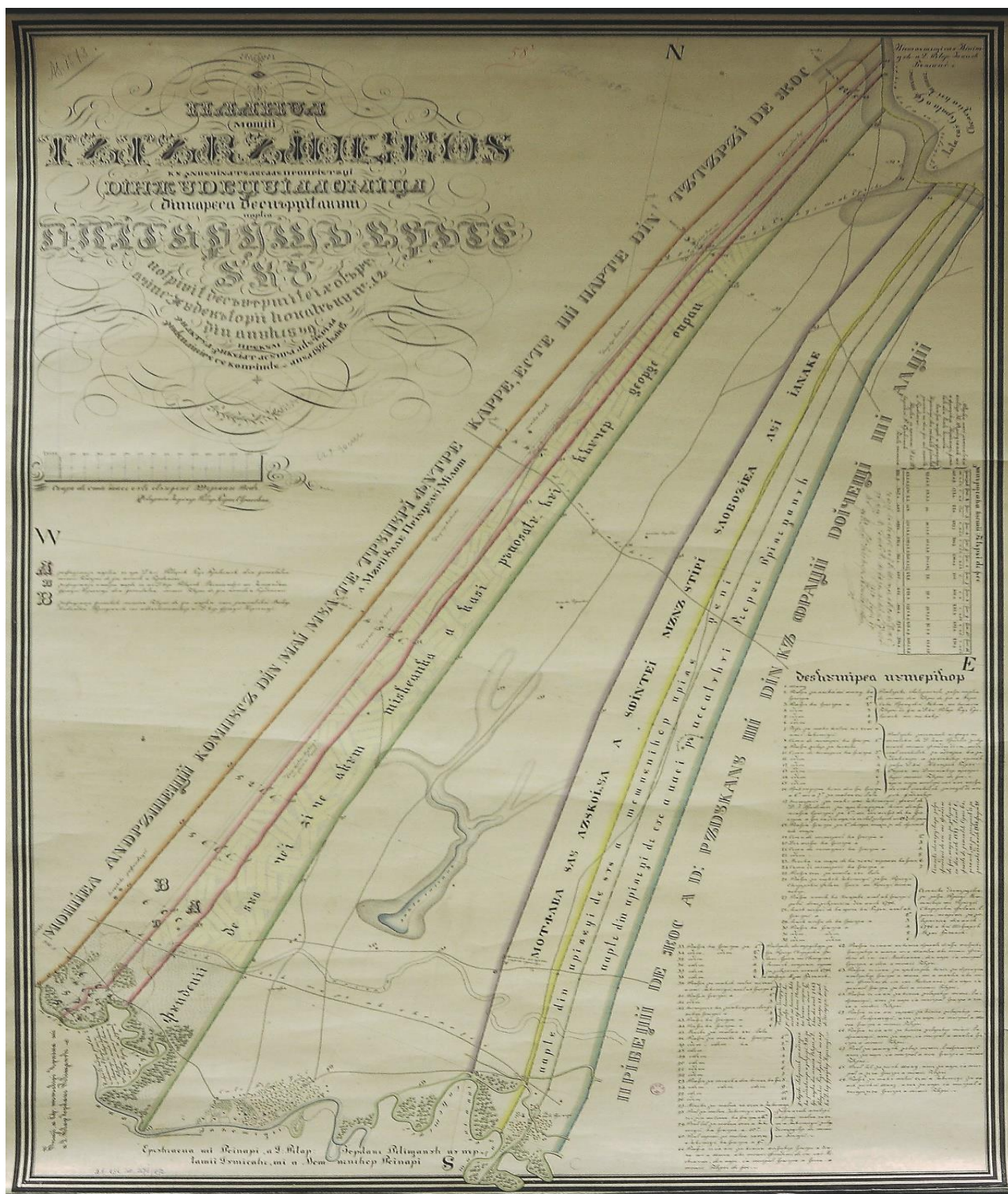
Planul moșiei Butculeșii, Gîrbăcenii-Săceni-i-Sfințeșii cu celelalte numiri de trupuri din jud. Teleorman, proprietar Nicolae Butculescu, ing. Dimitrie C. Râmniceanu. B. A. R., Colecția cabinetului de hărți, Pl. m. 1456. Butculești V. detalii Anexa 1, jud. Teleorman, nr. 74.

[Planul moșiei] Comarnic, jud. Prahova, plasa Peleş, proprietatea moștenitorilor M. S. Zoîța Doamna B. Brâncoveanu, inginer hotarnic Franz Pfarhauser. B. A. R., Colecția cabinetului de hărți, Pl. m. 1459. Comarnic. V. detalii Anexa 1, jud. Prahova, nr. 107.

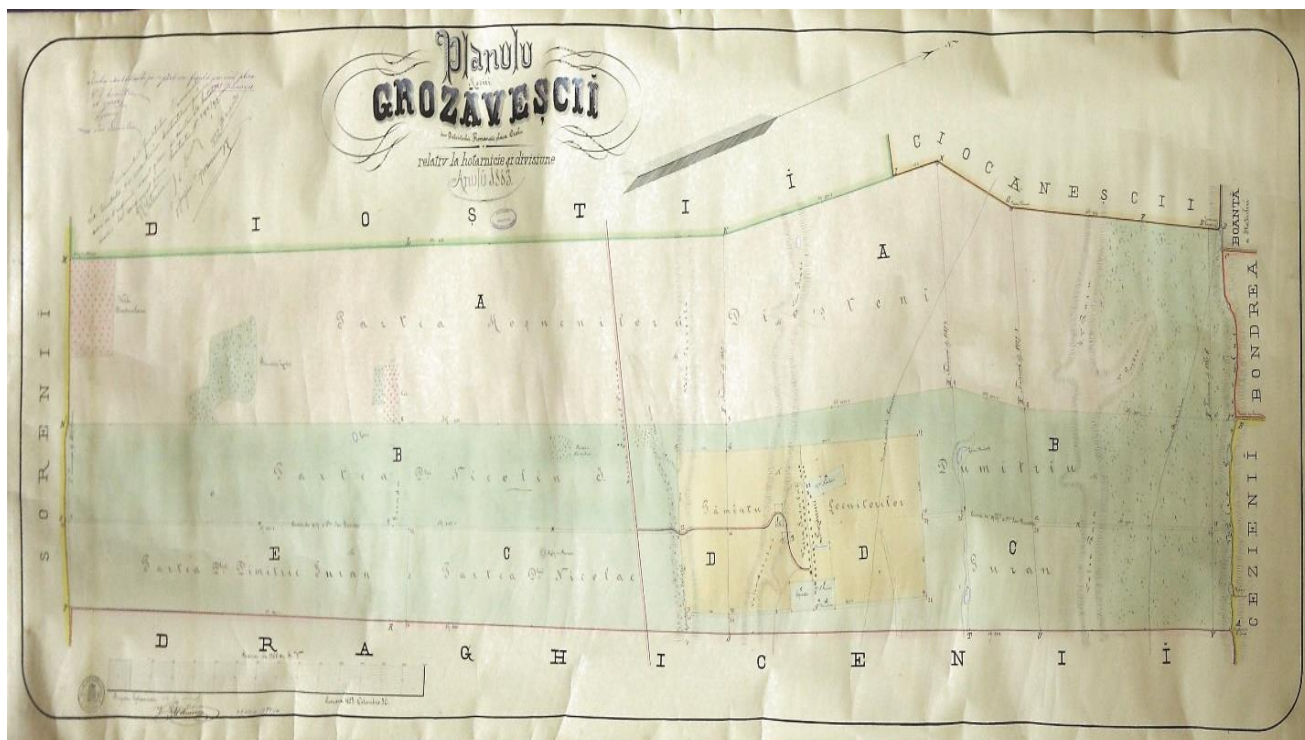
Plan economic moșia Teodorești Tamadeo Districtul Ilfov, proprietatea Principelui M. S. Michail M. Obrenovici, ing. Alex. Veress, revisuit de ing. Carl Gold. Arh. Naț., Colecția Planuri. Județe, lit. A-N (1704-1958) (inventar nr. 2342). V. detalii Anexa 1, jud. Ilfov, nr. 60.

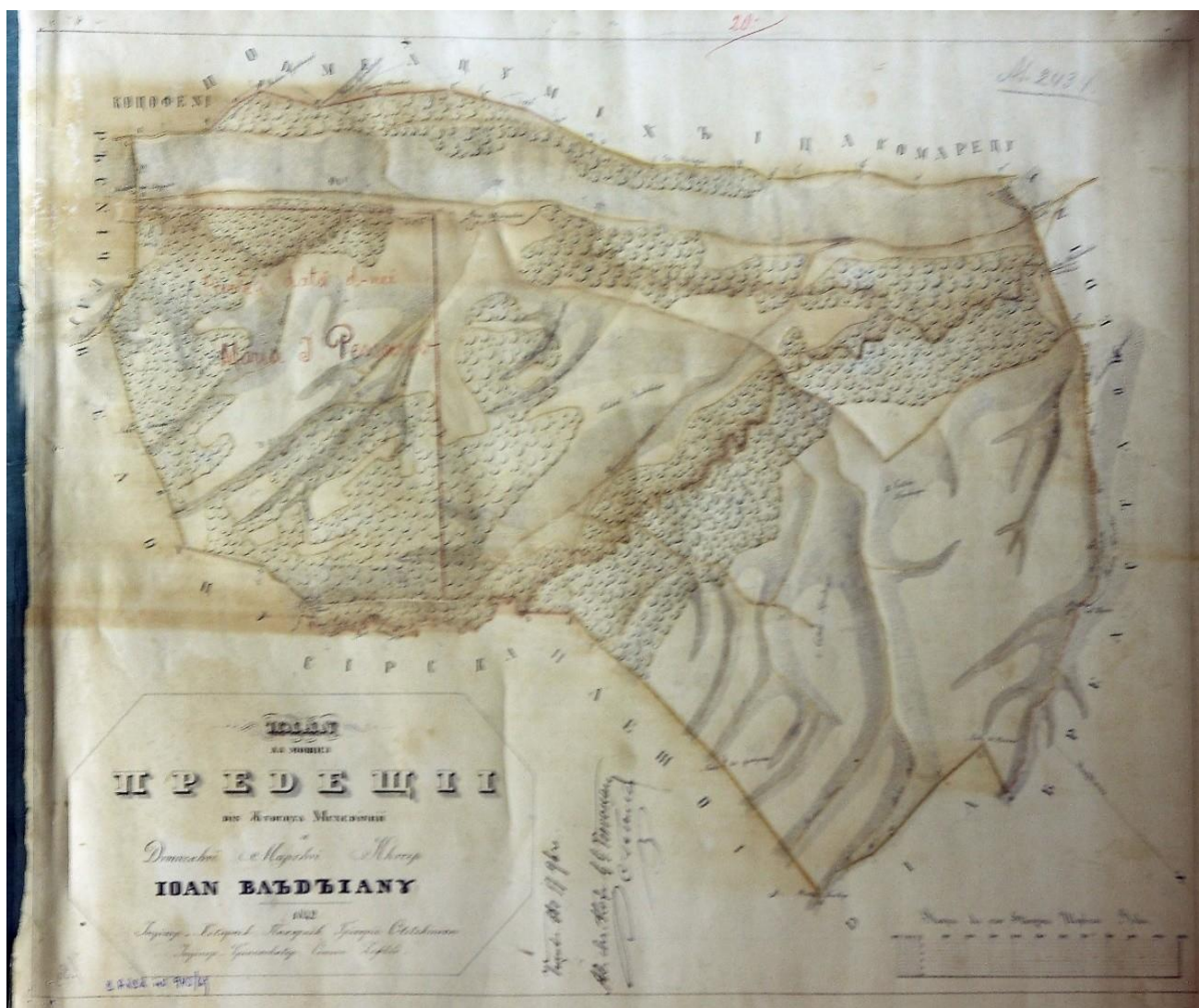
Planul moșiei Tătarăi de jos cu învecinatele sale proprietăți din jud. Ialomița din care s-a despărțit acum partea Pitar Fiță Brătescu..., hotarnic inginer Pitar George Stravolca, 1850. B. A. R., Colecția cabinetului de hărți, Pl. m. 2171. Tătarăi. V. detalii Anexa 1, jud. Ialomița, nr. 166.

Planul moșiei Radomiru, Romanat, proprietatea Malciu Hagi Stoian Țolea polcovnicu, geometru Grigorie Otetelișan, 1837. B. A. R., Colectia cabinetului de hărți, Pl. m. 2416. Radomir. V. detalii Anexa 1, jud. Romanat, nr. 86.

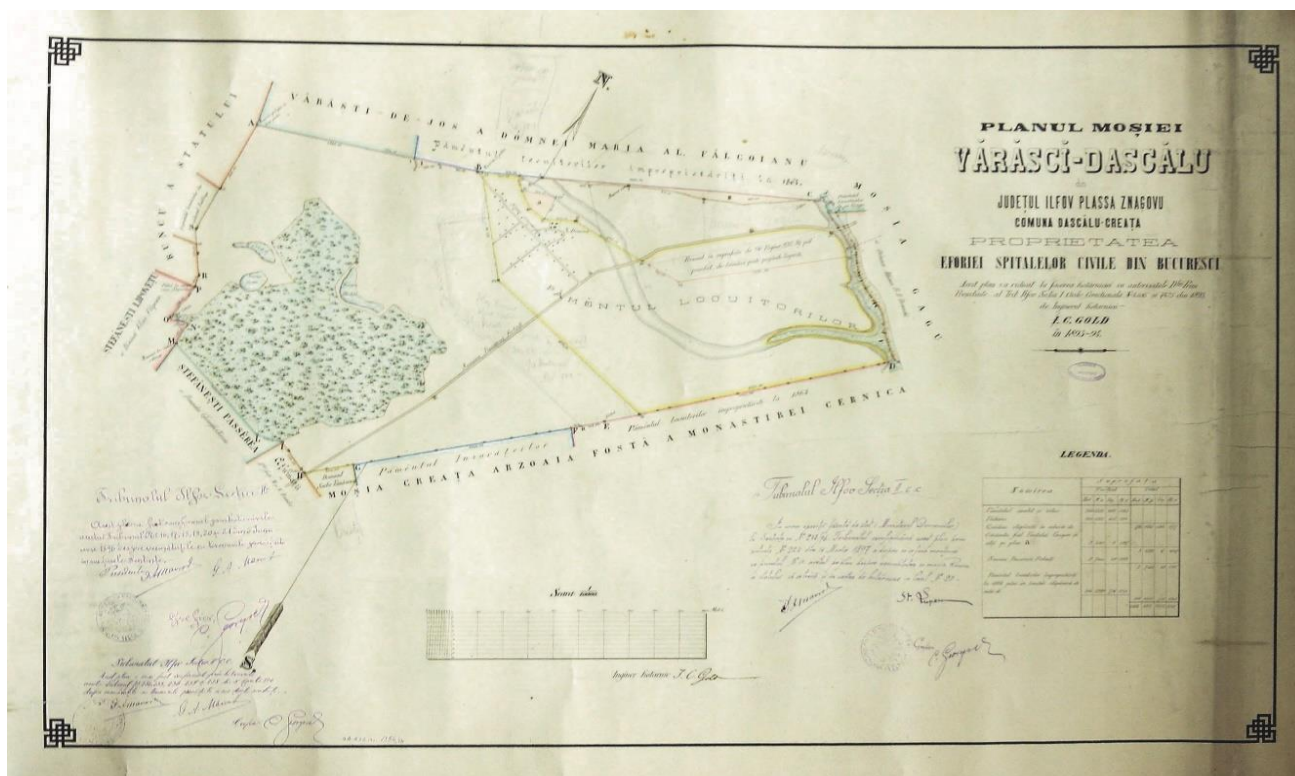
Planul moșiei Grozăveșcii, districtul Romanai, plasa Ocolu, relativ la hotărnicie și diviziune, inginer hotarnic Vocul Străinescu, 1883. B. A. R., Colecția cabinetului de hărți, Pl. m. 1355. Grozăvești. V. detalii Anexa 1, jud. Romanai, nr. 78.

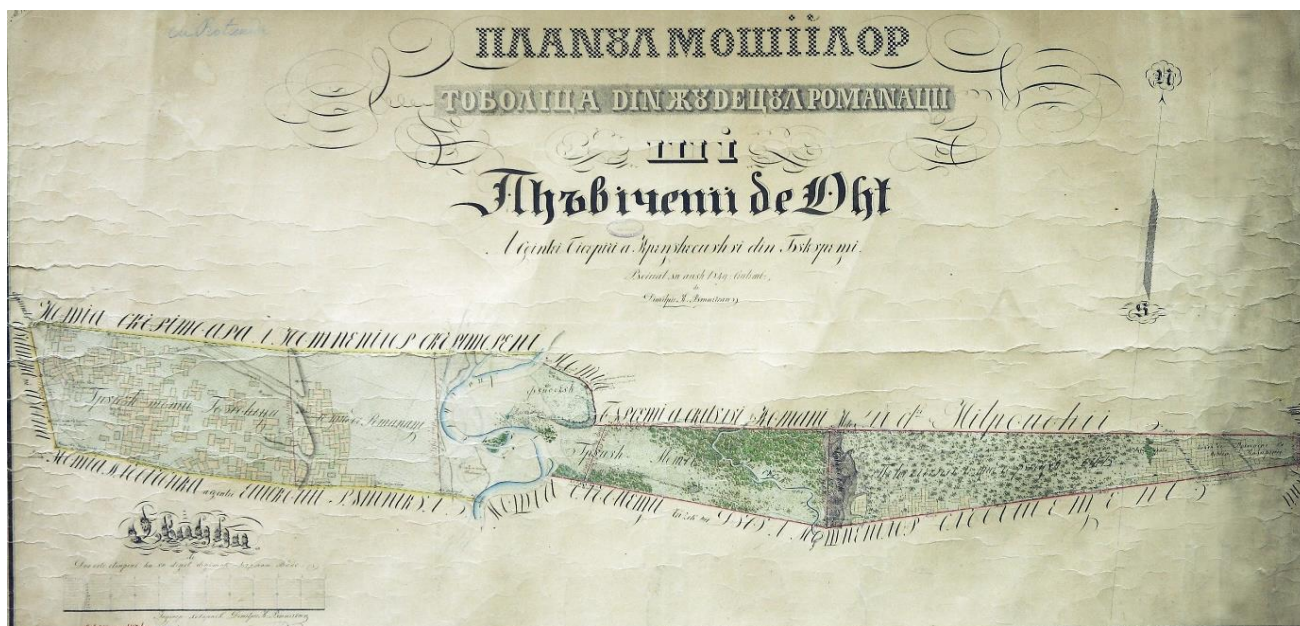
Planul moșiei Predeșii, jud. Mehedinți, proprietar Marele Clucer Ioan Vlădăianu, inginer hotarnic Paharnic Grigorie Otetelișan, inginer triagolator Simeon Zefchid, 1842. B. A. R., Colecția cabinetului de hărți, Pl. m. 943. Predești. V. detalii Anexa 1, jud. Mehedinți, nr. 68.

Planul moșiei Surlari, jud. Ilfov, proprietatea B. Brătianu, inginer hotarnic I. Petrescu. B. A. R., Colecția cabinetului de hărți, Pl. m. 1030. Surlari. V. detalii Anexa 1, jud. Ilfov, nr. 220.

Planul moșiei Vărăsci – Dascălu, jud. Ilfov, plasa Snagov, com. Dascălu – Creața, proprietatea Eforiei Spitalelor Civile din București, inginer hotarnic I. C. Gold, 1893 – 1894. B. A. R., Colecția cabinetului de hărți, Pl. m. 1354. Dascălu – Creața. V. detalii Anexa 1, jud. Ilfov, nr. 234.

Planul moșiilor Tobolița, jud. Romanați și Plăvicieni de Olt, proprietar Sfinta Biserica a Brețulescului din București, geometru Dimitrie C. Râmniceanu, 1849. Arh. Naț., Colecția Planuri. Județe, lit. O-V (1704-1958) (inventar nr. 2343).